

Osnovna šola 8 talcev Logatec

VPLIV NOVODOBNIH OBLIK KAJENJA NA MLADE V LOGATCU

(psihologija)

Mentorica: Janja Pavlič

Avtorici: Vita Kogovšek

Roza Verbovšek

Logatec, 2023

ZAHVALA

Najprej se iskreno zahvaljujem mentorici Janji Pavlič za podporo, motivacijo, usmerjanje, pomoč in potrpežljivost pri izdelovanju raziskovalne naloge. Hvala učiteljici Karin Primožič za prevod povzetka. Zahvaljujem se tudi učiteljicama Maji Grbec Švajncer in Alenki Lepoša Berro, ki sta bili pripravljeni odstopiti čas svojih šolskih ur za izpolnjevanje najinih anket. Iskrena hvala vsem učencem od 6. do 9. razreda OŠ 8 talcev, OŠ Tabor in OŠ Rovte, ki so sodelovali pri najini anketi, še posebej pa ravnatelju OŠ Tabor Juretu Kramarju in svetovalni delavki na OŠ Rovte Nataši Kristanc za hitro odzivnost in sodelovanje. Hvala zdravnici Eleni Kuzmina, predstavnici CSD Logatec Lizi Palhartinger Perc in policistu Blažu Aliču, da so prijazno odgovorili na najina vprašanja. In ne nazadnje hvala najinima družinama za potrpežljivost in razumevanje, Mateju in Timu za pomoč pri poskusu kupovanja elektronskih cigaret ter Mateji za jezikovni pregled naloge.

KAZALO VSEBINE

1. UVOD.....	8
1.1. CILJ NALOGE.....	8
1.2. METODE DELA.....	8
1.3. HIPOTEZE	9
2. TEORETIČNI DEL.....	10
2.1. PREDSTAVITEV NOVODOBNIH NADOMESTKOV CIGARET.....	10
2.1.1. SODOBNI NADOMESTKI CIGARET.....	10
2.1.2. ELEKTRIČNE CIGARETE.....	10
2.1.3. TOBAČNI IZDELKI NA SEGREVANJE.....	12
2.1.4. BREZDIMNI TOBAČNI IZDELKI.....	13
2.2. VPLIV NA ZDRAVJE	15
2.2.1. DIHALNA POT.....	15
2.2.2. OD TEKOČINE DO DIMA V NAŠIH PLJUČIH	15
2.2.3. NERAZISKANO PODROČJE	15
2.2.4. SIMPTOMI.....	16
2.2.5. SESTAVINE V ELEKTRONSKIH CIGARETAH	16
2.2.6. BOLEZNI, KI SE LAHKO POJAVIJO	16
2.2.7. STATISTIKA IN ZDRAVLJENJE EVALI	17
2.2.8. PASIVNO KAJENJE E-CIGARET.....	17
2.3 PRODAJA NOVODOBNIH OBLIK CIGARET PREK DRUŽBENIH OMREŽIJ	18
3. EKSPERIMENTALNI DEL	20
3.1. REZULTATI IN UGOTOVITVE VPRAŠALNIKA	20
3.1.1. Na kateri šoli največ kadijo? (n=582)	20
3.1.2. V katerem razredu največ kadijo? (n=582)	21
3.1.3. Kateri spol več kadi? (n=582)	21
3.1.4. Za katere izdelke so anketiranci že slišali? (Možnih je več odgovorov.) (n=582)	22
3.1.5. Ali si že bil v bližini mladoletnega, ki kadi ali uporablja novodobne tobačne izdelke? (n=582)	22
3.1.6. Kaj je ta mladoletni uporabljal/kadil? (možnih je več odgovorov) (n=442).....	23
3.1.7. Koliko mladih je že držalo v roki novodobni tobačni izdelek? (n=582).....	23
3.1.8. Kje so dobili ta izdelek? (Možnih je več odgovorov.) (n=172).....	24
3.1.9. Kaj so kadilci že poizkusili? (Možnih je več odgovorov.) (n=107)	24
3.1.10. Kolikokrat so kadilci že uporabljali novodobne tobačne izdelke? (n=107).....	25
3.1.11. Kakšna je povezava med kajenjem staršev in kajenjem otrok? (n=582)	26

3.1.12.	Kje kadilci dobijo novodobne tobačne izdelke? (možnih je več odgovorov) (n=82) ...	27
3.1.13.	Zakaj kadilci uporabljajo novodobne tobačne izdelke? (n=46)	28
3.1.14.	Kje dobijo kadilci denar za nakup novodobnih tobačnih izdelkov? (n=41)	28
3.1.15.	Ali kadilci kajenje skrivajo pred starši? (n=40)	29
3.1.16.	Kako se kadilci počutijo, ko kadijo? (n=36)	30
3.1.17.	Kdaj/kje kadilci najpogosteje kadijo? (n=53)	30
3.1.18.	Kako kadilčevo kajenje vpliva na njegove prijatelje? (n=43)	31
3.1.19.	Kako uporaba novodobnih tobačnih izdelkov, po mnenju kadilca, vpliva na njegovo zdravje? (n=41)	32
3.1.20.	Ali kadilec namerava prenehati z uporabo novodobnih tobačnih izdelkov? (n=28) ...	32
3.1.21.	Kako kajenje vpliva na samopodobo kadilca? (n=41)	33
3.2.	INTERVJUJI	33
3.2.1.	INTERVJU S POLICISTOM	33
3.2.2.	INTERVJU Z ZDRAVNICO	36
3.2.3.	INTERVJU S PREDSTAVNICO CENTRA ZA SOCIALNO DELO LOGATEC.....	38
3.3.	POSKUS KUPOVANJA VEJPOV NA FIZIČNIH PRODAJNIH MESTIH	39
3.4.	POSKUS KUPOVANJA PREK SPLETA	40
4.	UGOTOVITVE IN RAZPRAVA	42
4.1.	POTRJEANE ALI OVRŽENE HIPOTEZE.....	42
5.	ZAKLJUČEK IN PREDLAGANE REŠITVE	44
6.	SEZNAM VIROV:	46
6.1.	SEZNAM SPLETNIH VIROV	46
6.2.	SEZNAM KNJIŽNIH VIROV	47
6.3.	SEZNAM TELEVIZIJSKIH VIROV	47
6.4.	SEZNAM RADIJSKIH VIROV	47
6.5.	SEZNAM SLIKOVNIH VIROV	47
7.	PRILOGE	49
7.1.	Anketa	49

KAZALO SLIK

Slika 1: Elektronske cigarete	11
Slika 2: Zgradba elektronske cigarete	11
Slika 3: Deli tobačnega izdelka na segrevanje.....	13
Slika 4: Fuge v embalaži.....	14
Slika 5: Dihalna pot.....	15
Slika 6: Spletna preprodaja vejrov, puffov in fug	18
Slika 7: Oglaševanje in privlačnejše embalaže vejrov, »zdrav« vejv.....	19
Slika 8: Spletno naročanje novodobnih tobačnih izdelkov	41

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Na kateri šoli največ kadijo.....	20
Graf 2: V katerem razredu največ kadijo.....	21
Graf 3: Kateri spol več kadi.....	21
Graf 4: Za katere izdelke so anketiranci že slišali	22
Graf 5: Ali si že bil v bližini mladoletnega, ki kadi ali uporablja novodobne tobačne izdelke	22
Graf 6: Kaj je ta mladoletni uporabljal/kadil	23
Graf 7: Koliko mladih je že držalo v roki novodobni tobačni izdelek	23
Graf 8: Kje so dobili ta izdelek	24
Graf 9: Kaj so kadilci že poizkusili	24
Graf 10: Kolikokrat so kadilci že uporabljali novodobne tobačne izdelke	25
Graf 11: 11.1 Kakšna je povezava med kajenjem staršev in kajenjem otrok pri otrocih kadilcih in 11. 2 Kakšna je povezava med kajenjem staršev in kajenjem otrok pri otrocih nekadilcih	26
Graf 13: Zakaj kadilci uporabljajo novodobne tobačne izdelke.....	28
Graf 14: Kje dobijo kadilci denar za nakup novodobnih tobačnih izdelkov	28
Graf 15: Ali kadilci kajenje skrivajo pred starši	29
Graf 16: Kako se kadilci počutijo, ko kadijo	30
Graf 17: Kdaj/kje kadilci najpogosteje kadijo.....	30
Graf 18: Kako kadilčevo kajenje vpliva na njegove prijatelje.....	31
Graf 19: Kako uporaba novodobnih tobačnih izdelkov, po mnenju kadilca, vpliva na njegovo zdravje.....	32
Graf 20: Ali kadilec namerava prenehati z uporabo novodobnih tobačnih izdelkov.....	32
Graf 21: Kako kajenje vpliva na samopodobo kadilca	33

POVZETEK

Raziskovalna naloga obravnava uporabo novodobnih tobačnih izdelkov med logaškimi osnovnošolci.

Sva v letih, ko se začnjava več družiti z vrstniki, tudi tistimi, ki kadijo ali uporabljajo novodobne tobačne izdelke. Med osnovnošolci sva v zadnjih letih opazili silovit porast uporabe elektronskih cigaret, kar povzroča težave tako v šoli kot v domačem okolju. Bili sva priča poskusu nabave novodobnega tobačnega izdelka mladoletnice prek polnoletne osebe, kar naju je še dodatno pritegnilo k raziskovanju.

V teoretičnem delu sva predstavili vse vrste novodobnih tobačnih izdelkov. Raziskali sva tudi vpliv kajenja na zdravje oz. njegove negativne učinke. Pridobili pa sva tudi strokovno mnenje Elene Kuzmina, dr. med.

V praktičnem delu naloge sva anketirali učence od 6. do 9. razreda vseh treh osnovnih šol v logaški občini in pridobili podatke, na kateri šoli več učencev kadi, učenci katerih razredov največ kadijo, kako je povezano kajenje staršev s kajenjem otrok itd. Iz ankete sva pridobili podatke, kje v Logatcu mladi kupijo novodobne tobačne izdelke, in na teh prodajnih mestih tudi sami enega poskusili kupiti.

Opravili sva intervju z višjim policistom s Policijske postaje Logatec Blažem Aličem, ki nama je razložil, kakšne kompetence ima policija pri omejevanju kajenja med mladimi in kako zakon omejuje kajenje mladoletnikov. Prav tako sva nekaj vprašanj zastavili tudi predstavnic Centra za socialno delo Logatec Lizi Palhartinger Perc.

V raziskovalni nalogi sva želeli odgovoriti na vprašanja, ki so se nama porajala pri pogovorih s sovrstniki in pri branju različnih člankov o vplivu novodobnih tobačnih izdelkov na zdravje: Zakaj mladi uporabljajo novodobne tobačne izdelke in kako kajenje vpliva na njihovo samozavest? Kako uporaba novodobnih tobačnih izdelkov vpliva na zdravje? Kje mladoletni kupijo oziroma dobijo novodobne tobačne izdelke? Ali se množičnost uporabe novodobnih tobačnih izdelkov razlikuje po spolu?

Namen naloge je, da ugotovitve pripomorejo k razumevanju in reševanju te težave in da vrstnike spodbudijo, naj prenehajo z uporabo novodobnih tobačnih izdelkov, tudi prijatelje, ki se spopadajo s tovrstno zasvojenostjo.

Ključne besede: novodobni tobačni izdelki, zdravje, kajenje, osnovna šola, anketa

ABSTRACT

This research paper focuses on the use of modern tobacco products among primary school children in Logatec.

At the age of 14, we are starting to socialize more with our peers, including those who smoke or use modern tobacco products. We have noticed a sharp increase in the use of electronic cigarettes among primary school pupils in recent years, which can cause problems both at school and at home. We witnessed an attempt by a minor to purchase a modern tobacco product with the help of a legal adult, which consequently motivated us to write this research paper.

In the theoretical part, we presented all types of modern tobacco products. We interviewed a police officer from PP Logatec, Mr. Alič, who explained to us the competences of the police in preventing smoking among young people and how the law restricts underage youth smoking. We also explored the impact of smoking on health and its negative effects. We also obtained an expert opinion from a doctor.

In the practical part, we surveyed pupils from 6th to 9th grade in all three primary schools in the Logatec municipality and obtained data on which school has the highest number of smokers, which grade has the highest number of smokers, how parent's smoking is related to children's smoking, etc. From the survey, we obtained information on where young people in Logatec buy modern tobacco products and we even tried to buy one ourselves at these sales outlets.

In our research paper, we wanted to answer the questions that arose from talking to our peers and reading various articles about the impact of modern tobacco products on health: Why do young people use modern tobacco products and how does smoking affect their self-esteem? How does the use of modern tobacco products affect health? Where do young people buy or get modern tobacco products? Does the prevalence of modern tobacco use differ according to gender.

The aim of this research paper is to use the findings to help understand and address the problem and to encourage peers to stop using modern tobacco products, including friends who are struggling with addiction.

Keywords: modern tobacco products, health, smoking, primary school, survey

1. UVOD

Sva učenki 9. razreda Osnovne šole 8 talcev Logatec in ob vsakdanjih pogovorih z vrstniki se srečujeta z dejstvom, da jih vedno več posega po sodobnih nadomestkih cigaret. Prav tako se s to težavo zadnje čase redno srečujemo na šoli, ki jo obiskujeta.

Sami se zavedava, da uporaba teh naprav na zdravje ne vpliva pozitivno, sva pa v zvezi s tem spoznali tudi veliko mitov. Ker sva želeli na to temo izvedeti več tudi s strokovne (kaj tovrstna zasvojenost povzroči v tvojem telesu) in psihološke (zakaj najini vrstniki posegajo po tovrstnih napravah) plati, sva se odločili, da o tem narediva raziskovalno nalogo. Želiva raziskati, kaj nas je kot družbo pripeljalo do pojava električnih nadomestkov cigaret in kako se razlikujejo od klasičnih oz. navadnih cigaret. Navdihnili naju je tudi vplivnica na YouTubu McCall Mirabella, ki je svojo zgodbo o prenehanju vejpnanja delila v svojem videu z naslovom 4 months quitting nicotine documented.

Video je dostopen na povezavi: <https://www.youtube.com/watch?v=IluaaGVtJFU> (pridobljeno: 12. 11. 2022).

Ogled videa priporoča vsem, saj zelo nazorno prikaže težko potovanje iz zasvojenosti, ko že okupira tvoje telo.

1.1. CILJ NALOGE

Z nalogo želiva dokazati, kako škodljive so tudi sodobne oblike kajenja, četudi v družbi veljajo za milejše in manj škodljive. Z znanjem, ki ga bova pridobili, pa želiva odpreti oči svojim prijateljem, vrstnikom in navsezadnje tudi svojima družinama. Eden od ciljev, ki ga želiva doseči, je tudi odgovor na vprašanje, kje mladi dobijo te novodobne cigarete in ali je to povezano s preprosto spletno prodajo. Želiva ovreči tudi nekaj mitov o posledicah tovrstnih oblik kajenja in se dokopati do prave, strokovno potrjene resnice.

1.2. METODE DELA

Raziskovalno nalogo sva razdelili na dva dela. Na teoretični in eksperimentalni.

V teoretičnem delu predstaviva novodobne nadomestke cigaret in njihov vpliv na zdravje.

V eksperimentalnem delu sva izvedli in analizirali anketo, ki je zajela učence vseh treh logaških osnovnih šol, in sicer od 6. do 9. razreda. Izvedli sva intervju s policistom Blažem Aličem, z zdravnico dr. Eleno Kuzmina in s predstavnico Centra za socialno delo Logatec. Ker pa naju je zanimalo, ali mladoletnik lahko kupi vejpo na katerem od logaških prodajnih mest, sva s tem namenom obiskali 4 trgovine v logaški občini.

1.3. HIPOTEZE

1. Meniva, da mladoletni ne morejo kupiti vejpa na nobenem od prodajnih mest v Logatcu in v Rovtah.
2. Predpostavljava, da največ kadijo učenci 9. razreda, saj se bolje poznajo s polnoletnimi osebami, ki jim lahko kupijo tobačne izdelke.
3. Meniva, da manj kadijo na OŠ Rovte, saj je v manjši vasi, kjer je kajenja manj.
4. Pričakujeva, da so anketiranci, katerih starši kadijo, bolj nagnjeni h kajenju.
5. Upava si trditi, da je najbolj popularna oblika novodobnih cigaret med mladimi vejp, sledi puff; zdi se nama, da mladi najmanj posegajo po tobačnih izdelkih na segrevanje (IQOS) zaradi višje cene.
6. Ker so tovrstni tobačni izdelki na trgu malo časa, predpostavljava, da zdravnica ne bo mogla opredeliti, kateri tobačni izdelki bolj ali manj škodujejo zdravju.
7. Policija mladoletnega kadijca oz. njegove starše lahko kaznuje.
8. Meniva, da kadi mnogo več fantov kot deklet.

2. TEORETIČNI DEL

2.1. PREDSTAVITEV NOVODOBNIH NADOMESTKOV CIGARET

Da bi lažje razumeli, kaj sploh novodobni nadomestki so, sva raziskali, katere vrste poznamo, kakšna je njihova sestava, kako se uporabljajo, katere podvrste poznamo, kakšna je njihova cena, kje se jih da kupiti in razne zanimivosti, ki veljajo za posamezno vrsto elektronskih nadomestkov cigaret.

2.1.1. SODOBNI NADOMESTKI CIGARET

Sodobne nadomestke cigaret razdelimo v 3 osnovne skupine:

- električne cigarete,
- tobačni izdelki na segrevanje in
- brezdimni tobačni izdelki.

2.1.2. ELEKTRIČNE CIGARETE

IME	električna cigareta/elektronske cigarete/e-cigareta/elektronski inhalator/osebni inhalator
SESTAVA	- baterija za večkratno polnjenje - razpršilec, v kateri je shranjena tekočina oz. polnilo za e-cigareto - ustnik ali kartuša
UPORABA	- tekočina se napaja na grelno glavo razpršilca in se s pomočjo segrevanja spreminja iz tekočega stanja v paro - pri samodejnih elektronskih cigaretah se razpršilec aktivira samodejno, ko zazna inhaliranje, pri ročnih elektronskih cigaretah pa se razpršilec aktivira, ko pritisnemo na gumb, in proizvaja paro, dokler gumba ne spustimo
PODVRSTE	- prva generacija – cigalke so na videz podobne klasičnim cigaretam, poznamo takšne, ki so za enkratno uporabo, ali pa se lahko menjajo vložki z novo tekočino - druga generacija – vejperji imajo obliko nalivnih peres, močnejšo baterijo in rezervoar za ponovno polnjenje, kamor uporabnik naliva posebno tekočino - pri tretji generaciji je raznolikost večja, naprava je večja, kvadratne ali pravokotne oblike in še močnejša - mladi radi uporabljajo vejpe in pufte
CENA	- cene se gibljejo od 5 € do več kot 100 €, odvisno od modela - vejp in puff: približno 7 € - dolgoročni stroški uporabe so precej manjši v primerjavi s klasičnimi cigaretami
ZANIMIVOSTI	- vejpanje je vdihavanje dimu podobne pare, ki jo proizvede ta e-cigareta - odvajanje od nikotina – zmanjšujejo vsebnost nikotina v e-cigaretah - na trgu so že več kot 10 let, na voljo so različne e-cigarete, razlikujejo se po kakovosti, obliki ter načinu delovanja

Viri:

Vrste cigaret, www.zadihaj.net

Elektronske cigarete, www.najzdravnik.si

O elektronski cigareti, www.zv-slo.si

Slika 1: Elektronske cigarete

(vir: www.zv-slo.si)

Slika 2: Zgradba elektronske cigarete

(vir: pennyshop.ba; slika je bila dodelana)

2.1.3. TOBAČNI IZDELKI NA SEGREVANJE

IME	- tobačni izdelki na segrevanje - najbolj znana znamka je IQOS
SESTAVA	- žepni polnilnik - držalo - tobačne palčke oz. polnila, ki imajo različne okuse - USB-kabel - polnilnik - pripomočki za čiščenje (npr. krtačka)
UPORABA	- od ostalih tobačnih izdelkov se razlikuje po tem, da se tobak v njem segreva in ne gori, posledično pri tem tudi ne nastaja cigaretni dim - tobak v posebej oblikovanih cigaretah oz. vložkih uporabnik vstavi v napravo z baterijami, ki ga segreje; pri tem pa nastaja aerosol, ki vsebuje nikotin in druge kemične snovi
PODVRSTE	- ni podvrst, ampak različne znamke izdelujejo nove modele, ki so vedno zmogljivejši in naprednejši
CENA	- cene se gibljejo okoli 50 €, je pa odvisno od modela
ZANIMIVOSTI	- o vsebnosti aerosola in možnih zdravstvenih zapletih zaradi uporabe je trenutno na voljo zelo malo raziskav, ki pa se nagibajo k domnevi, da so tobačni izdelki na segrevanje škodljivi zdravju - spet druge raziskave kažejo, da prehod na tobačne izdelke na segrevanje predstavljajo boljšo izbiro za zdravje kot uporaba klasičnih cigaret

Viri:

Uporaba tobačnih izdelkov, v katerih se tobak segreva, predstavlja tveganje za zdravje, NIJZ
How IQOS works, YouTube

Tobačni izdelki na segrevanje, www.zadihaj.net

Slika 3: Deli tobačnega izdelka na segrevanje

(vir: Wikipedija; slika je bila dodelana)

2.1.4. BREZDIMNI TOBAČNI IZDELKI

IME	Brezdimni tobačni izdelki
SESTAVA	- snus je sestavljen iz mletega tobaka, vode, soli, ojačevalcev arome in vsebuje več nikotina kot klasične cigarete; prodaja se v škatlicah v raztreseni obliki, bolj priročno pa je v vrečkah - suh njuhanec je posušen, predelan tobak, ki se prodaja v majhnih kovinskih in steklenih posodicah
UPORABA	- snus se natlači v zgornjo ustnico, od koder nikotin preko sluznice preide v kri - pri žvečilnem tobaku se del tobaka položi med ličnice in dlesni ali zobe zgornje ustnice in se žveči; zobje tobak nežno zdrobijo, da sprosti okus in nikotin - suh njuhanec se inhalira v nos
PODVRSTE	- tobak za oralno uporabo (v ustih), npr. snus oz. fuge oz. nikotinske vrečke - žvečilni tobak oz. tobak za žvečenje, npr. ohlapen list, tobačni ugrizi ali koščki, čepi - suh njuhanec
CENA	- približno 5 € na posodico
ZANIMIVOSTI	- žvečilni tobak in snus povzročata raka, zlasti v grlu in ustih, priljubljena sta med športniki, ker ne vplivata na dihala - žvečilni tobak se uporablja že od 19. stoletja dalje - obstaja mit, da naj bi snus vseboval steklo, ki rani dlesen, da lahko nikotin preide v kri, vendar to ni res; to nalogo opravi sol, ki jo vsebuje snus

Viri: Evropski kodeks proti raku, www.cancer-code-europe.iarc.fr; Snus, Wikipedija;
Obdavčitev tobačnih izdelkov in zmanjševanje rabe tobaka, NIJZ

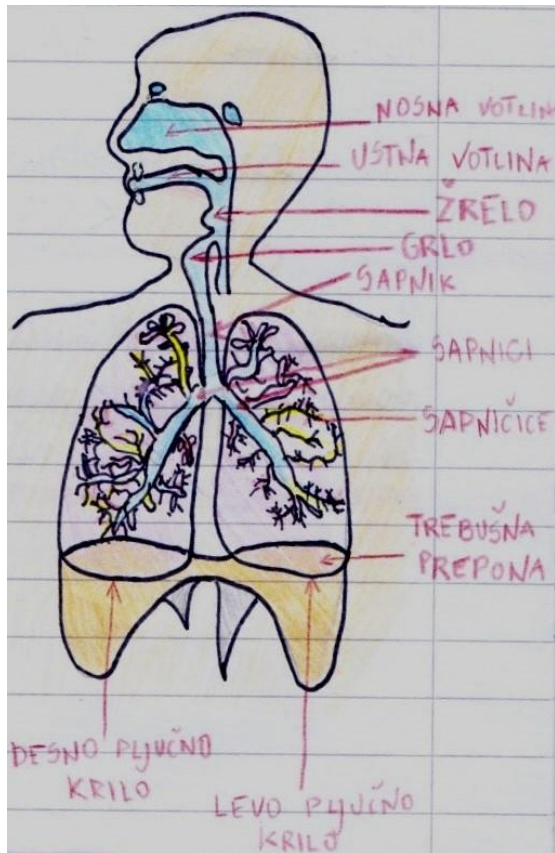

Slika 4: Fuge v embalaži

(vir: www.mladina.si)

2.2. VPLIV NA ZDRAVJE

2.2.1. DIHALNA POT

Slika 5: Dihalna pot

(vir: slika last avtoric in njune mentorice)

2.2.2. OD TEKOČINE DO DIMA V NAŠIH PLJUČIH

Vejpanje je podoben način vdihavanja, kot ga poznajo ljudje z astmo ali drugimi pljučnimi obolenji. Nebulizator spremeni tekoče zdravilo v meglico, ki jo bolniki vdihavajo. To je zelo učinkovit način dostave zdravila v pljuča.

2.2.3. NERAZISKANO PODROČJE

Naj začneva z izjavo ameriškega zdravnika za raka na pljučih, dr. Stephena Brodericka: »With tobacco, we have six decades of rigorous studies to show which of the 7,000 chemicals inhaled during smoking impact the lungs. But with vaping, we simply don't know the short- or long-term effects yet and which e-cigarette components are to blame.«

(Prevedeno: »Pri tobaku imamo šest desetletij natančnih študij, ki dokazujejo, katere od 7000 kemikalij, ki jih vdihavamo med kajenjem, vplivajo na pljuča. Pri vejpanju pa preprosto še ne poznamo kratkoročnih ali dolgoročnih učinkov in ne vemo, katere sestavine e-cigarete so za to krive.«)

Vir: <https://www.hopkinsmedicine.org/health/wellness-and-prevention/what-does-vaping-do-to-your-lungs>

Verjetno se vsi zavedamo, da kajenje najbolj očitno prizadene dihalna. Naša dihalna pot je namenjena vdihavanju kisika, ne pa vdihavanju drugih snovi. Dihalna pot (oziroma pot vdihnjenega dima) se začne v ustni votlini, kjer se zrak segreje. Zrak nadaljuje svojo pot v žrelo, ki je križišče prebavne in dihalne poti. Ko se poklopec odpre, zrak nadaljuje pot do grla; to je cev, ki povezuje pljuča in žrelo. Potem zrak pride v sapnik, ki je zgrajen iz gladkih mišic, hrustančnih obročkov in sluzi, kamor se ujamejo vsi delci, ki jih vdihani zrak vsebuje pred vstopom v pljuča. Sapnik se razdeli v dve sapnici, ki vodita vsaka v svoje pljučno krilo. Sapnici se v pljučih razdelita na veliko majhnih sapničic. (Vir: Marina Svečko, Spoznavam svoje telo, učbenik za biologijo v 8. razredu osnovne šole)

Zato bi radi poudarili, da je raziskovanje vpliva e-cigaret na naše telo še zelo v povojih, kar se opaža pri različnih mnenjih znanstvenikov ter netočnih in nepotrjenih podatkih.

2.2.4. SIMPTOMI

Ljudje, ki so prihajali v bolnišnico zaradi kajenja elektronskih cigaret, so imeli po večini simptome, ki so podobni prehladu. Bolezensko stanje so poimenovali EVALI, kar predstavlja »e-cigarette or vaping use-associated lung injury« oziroma »poškodbe pljuč, povezane z uporabo e-cigarete ali vejpanjem«. To so oteženo dihanje, nizek srčni utrip, izkašljevanje krvi ... Kar 80 % pa jih je imelo tudi težave s prebavili, npr. drisko, slabost in bruhanje. Pri računalniški tomografiji (CT) pljuč pa so zasledili tudi različne infiltrate, vendar ne bakterijskih okužb. Opravili so postopek, imenovan bronhoalveolarna lavaža, kjer so tekočino spustili do sapničic in do pljučnih mešičkov in jo analizirali. V tekočini niso našli povzročiteljev bolezni, so pa našli vitamin E.

2.2.5. SESTAVINE V ELEKTRONSKIH CIGARETAH

Sestavine v elektronskih cigaretah se razlikujejo od tovarne do tovarne, saj to področje še ni tako pod nadzorom kot cigaretna industrija. Vendar pa se opazi nekaj ključnih sestavin, ki se ponavljajo. To so: nikotin, propilen glikol (sintetična tekočina, ki vpija vlago in je popolnoma topna v vodi), glicerol, THC-olja, vitamin E-acetat, CBD-olja, različne arome in celo majhni koščki kovine. Dokazano sta najbolj nevarna med njimi THC-olje in vitamin E-acetat.

2.2.5.1. THC-OLJA

THC je glavna psihoaktivna spojina v marihuani, zaradi katere se počutiš bolje. Poleg evforičnega občutka THC vpliva tudi na bolečino, razpoloženje in druge občutke. Te učinke povzroča z vplivom na kanabinoidne receptorje v možganih. Raziskave kažejo, da je uparjanje THC-olja, zlasti tega, ki vsebuje zgoraj omenjeni acetat vitamina E, lahko še posebej škodljivo za pljuča.

2.2.5.2. VITAMIN E-ACETAT

Vitamin E-acetat, torej snov, ki so jo znanstveniki našli v pljučih bolnikov, ni nevarna, ko v nas vstopi skozi kožo ali s hrano. Če pa gre vitamin E po naši dihalni poti, bo procesiran zelo drugače, kot če bi šel po prebavilih. Kaj vitamin E torej povzroči? Ali se spremeni v oljnato obliko in obda dihalne organe in to povzroči vnetje? Ali reagira s celicami na poseben način in to predstavlja težavo? Na tem področju bo treba opraviti še veliko raziskav, da se bomo dokopali do odgovora. Zaradi močne povezave med acetatom vitamina E in vejpanjem je CDC (Centers for Disease Control and Prevention) priporočil tovarnam e-cigaret, naj iz svojih izdelkov odstranijo vitamin E in THC-olja.

2.2.6. BOLEZNI, KI SE LAHKO POJAVIJO

Zasvojenost z nikotinom: vejpi vsebujejo velike količine nikotina, ki povzroča močno zasvojenost. Ljudje lahko tako hitro razvijejo odvisnost in lahko se celo poveča možnost, da začnejo kaditi klasične cigarete.

Pljučna bolezen: kajenje e-cigaret lahko poslabša astmo in druge pljučne bolezni. Vdihavanje škodljivih kemikalij iz tovrstnih izdelkov namreč lahko povzroči nepopravljive poškodbe pljuč, pljučne bolezni in v nekaterih primerih tudi smrt. Nekatere kemikalije, ki jih vsebujejo

e-cigarete, lahko povzročijo tudi bolezni srca in ožilja ter biološke spremembe, ki so povezane z razvojem raka.

Posamezniki morajo biti pozorni na kašelj, težko dihanje, bolečine v prsih, slabost, bruhanje in drisko. To so lahko znaki poškodbe pljuč.

Negativni učinki uporabe tobaka na zdravje pljuč med drugim vključujejo poslabšanje obstoječih pljučnih bolezni, pljučnega raka in KOPB (kronična obstruktivna pljučna bolezen).

2.2.7. STATISTIKA IN ZDRAVLJENJE EVALI

Sicer zastarele številke iz februarja 2020 pravijo, da je bilo do takrat zaradi poškodbe pljuč, povezane z uporabo e-cigaret ali vejpanjem, na svetu hospitaliziranih že 2807 ljudi. Od 2807 bolnikov jih 68 ni preživel, kar predstavlja 2,4 % vseh hospitaliziranih oseb. Iz tega podatka lahko sklepamo, da si bo večina ljudi opomogla. Med zdravljenjem bo veliko obolelih dobilo antibiotike ravno zaradi tesne povezave s pljučnico, in dokler ne morejo zdravniki v celoti izključiti pljučnice, to storijo predvsem zaradi previdnostnih ukrepov. Zato se največ odločajo za podporno zdravljenje. Nekateri pulmologi so opazili izboljšanje stanja bolnikov po zdravljenju s protivnetnimi steroidi, ki pomagajo pomiriti vnetje. Po večini bodo bolniki dobili še dodatni kisik; koliko, je odvisno od stanja bolnika. Če je pa stanje bolnika res slabo, lahko pride tudi do priključitve na ventilator. Večina bolnikov pa se bo mnogo boljše počutila že v 2–4 tednih.

2.2.8. PASIVNO KAJENJE E-CIGARET

Pasivno vejpanje je stanje, ko so mimoidoči, običajno tisti, ki ne kadijo, izpostavljeni izdihanemu dimu pri uporabi e-cigarete. Za razliko od pasivnega kajenja, ki vključuje dim, ki se sprošča s konca goreče cigarete, je pasivno vejpanje le posledica izdihanega dima iz e-cigarete. Dim e-cigarete vsebuje nikotin, kovine ter hlapne organske spojine, kot sta formaldehid in acetaldehid. Oba lahko pri ljudeh povzročita raka. Nikotin pa lahko povzroči motnje v delovanju možganov, zlasti pri mladih ljudeh.

Viri:

What Vaping Does to the Body, Youtube

Is Vaping Marijuana Safe?, Very Wealth Health

What Does Vaping Do to Your Lungs?, Hopkins medicine

Vaping – what you need to know, Lung

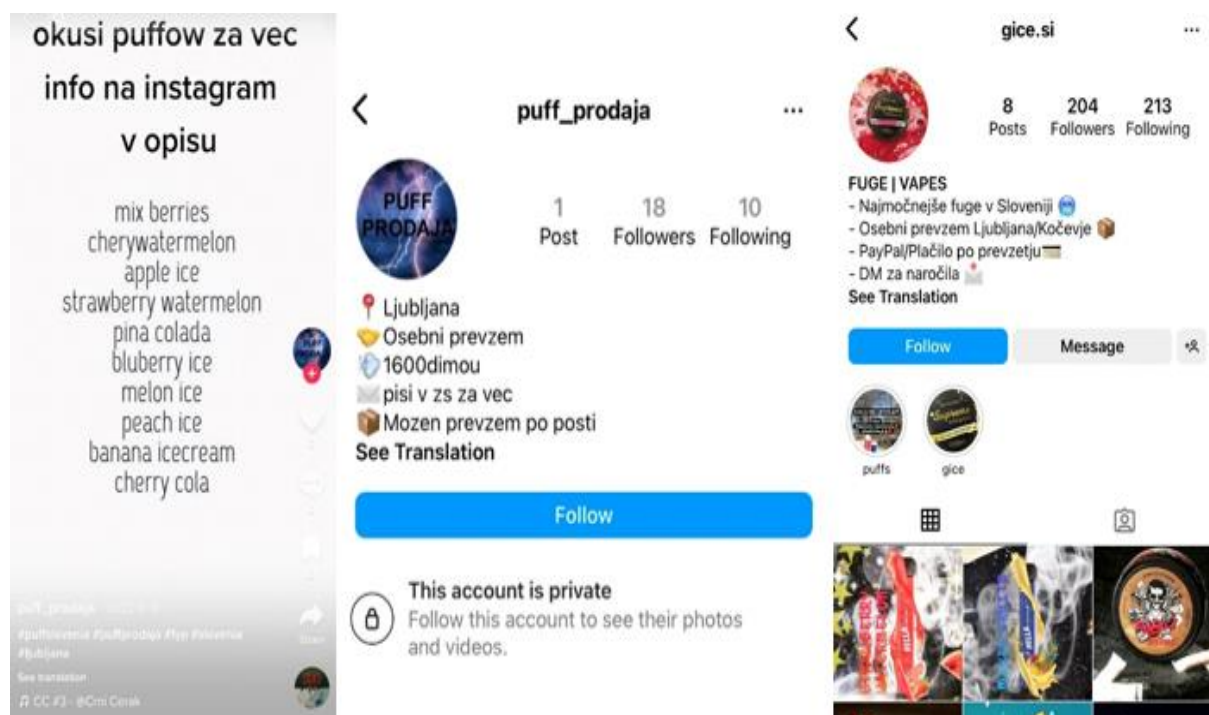
Vaping: What You Need to Know, Kidshealth

Passive vaping: an impending threat to bystanders, The conversation

How Do E-Cigarettes Affect Your Body?, WebMD

2.3 PRODAJA NOVODOBNIH OBLIK CIGARET PREK DRUŽBENIH OMREŽIJ

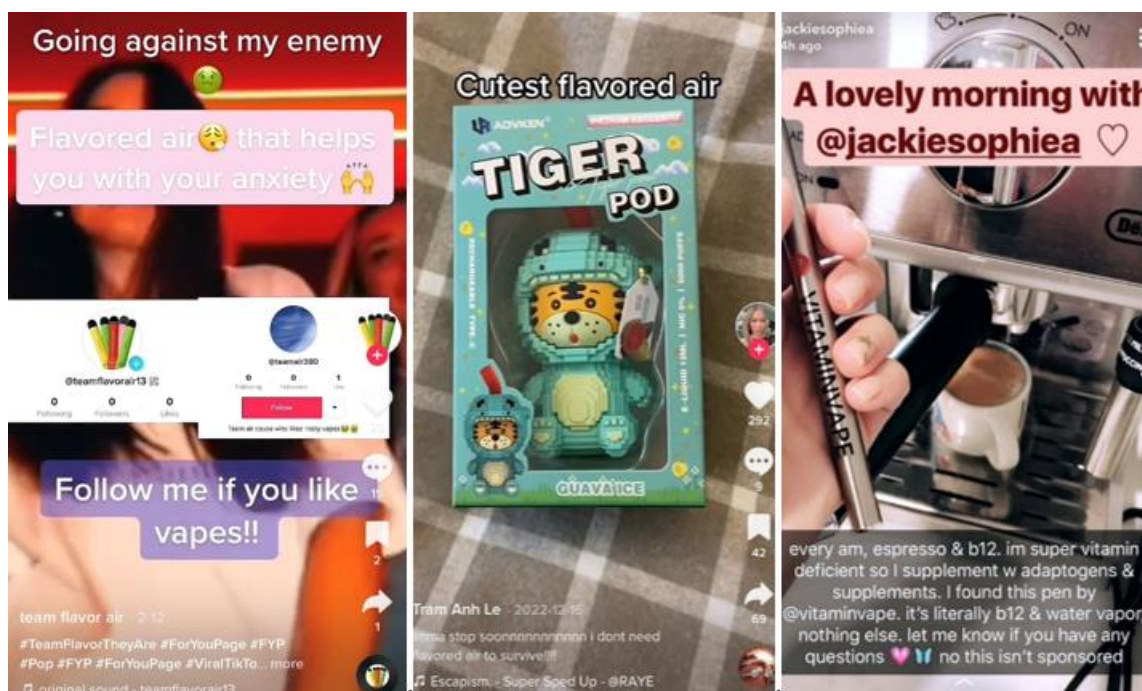
Velikokrat sva se prek družbenih omrežij srečali z oglaševanjem predvsem vejпов, puffov in fug. Na različnih aplikacijah z nekaj brskanja hitro najdeš množico preprodajalcev teh izdelkov.

Slika 6: Spletna preprodaja vejпов, puffov in fug

(vir: TikTok in Instagram)

Na družbenih omrežjih, predvsem na Instagramu in TikToku, sva že velikokrat zasledili osebe, ki se ukvarjajo s preprodajo predvsem vejпов in puffov. Tak primer je tudi Instagramov in TikTakov profil @puff_prodaja, ki se ukvarja ravno s preprodajo puffov, in @gice.si, kjer se ukvarjajo s preprodajo vejпов in puffov. Izdelke s takih profilov lahko dobijo tudi najini vrstniki, saj se po navadi preprodajalci ne ozirajo na to, ali je oseba polnoletna. Vse zgoraj prikazane oblike prodaje so ilegalne, saj 30. člen Zakona o omejevanju uporabe tobачnih in povezanih izdelkov pravi: »Prepovedano je dajanje na trg tobaka, tobачnih izdelkov in povezanih izdelkov prek interneta, telekomunikacij ali katere koli druge razvijajoče se tehnologije ali čezmejna prodaja na daljavo.« Torej je vsa spletna prodaja elektronskih cigaret prepovedana. Prepoved krši veliko podjetij. Zakon tudi pravi: »Prepovedano je vsako doniranje ali sponzoriranje dogodka, dejavnosti ali posameznika ter kakršno koli posredno in neposredno oglaševanje in promocija tobaka, tobачnih izdelkov in povezanih izdelkov, tudi prek storitev informacijske družbe.« Prepovedano je torej tudi vsakršno oglaševanje izdelkov, kar je podjetje, katerega Instagramov profil je na skrajno desni strani, kršilo.

Slika 7: Oglaševanje in privlačnejše embalaže vejпов, »zdrav« vejп

(vir: TikTok in Instagram)

Na družbenem omrežju TikTok, ki je znan po svoji strogi cenzuri, se je razvil sleng, ki je vejpe poimenoval »flavored air« (slov. zrak z okusom). Zaradi množične uporabe teh naprav med ustvarjalci vsebine je pogovor o vejpih postal tako navaden kot pogovor o vremenu. Na skrajno levem posnetku zaslona lahko vidimo ustvarjalca vsebin, ki uporabnike nagovarja, naj sledijo njegovemu profilu, če radi vejпajo. Zagovarja tudi, da vejpanje pomaga pri anksioznosti. Na sredinskem posnetku zaslona lahko vidimo, kako privlačni so lahko vejpi. Da, ta prikupna figurica s tigrčkom je vejп. Zadnji posnetek zaslona pa je reklama za podjetje, ki je na Instagramu prisotno pod imenom @vitamin_vape. Trdijo, da imajo njihovi vejpi v sebi samo vitamine in da so na vodni osnovi, kar naj ne bi bilo škodljivo. Naša pljuča so narejena za zrak, in nič drugega, zato je uporaba vejпов, tudi če prodajalec trdi, da so zdravi, nepotrebna in škodljiva.

3. EKSPERIMENTALNI DEL

Eksperimentalni del sva razdelili na 4 dele. Izvedli sva anketo med osnovnošolci logaške občine, in sicer med učenci 6., 7., 8. in 9. razredov na OŠ 8 talcev Logatec, OŠ Tabor Logatec in OŠ Rovte.

Kakšne pristojnosti in izkušnje ima policija, sva izvedeli v intervjuju z Blažem Aličem, policistom PP Logatec. Ker naju je zanimal tudi dolgoročni vpliv na zdravje ter najnovejši izsledki, sva opravili intervju z Eleno Kuzmina, dr. med. Na nekaj vprašanj pa nama je odgovorila tudi predstavnica CSD Logatec Liza Palhartinger Perc.

Prav tako sva sami želeli preizkusiti, kako prodaja mladoletnim osebam poteka v praksi, zato da sva obiskali nekaj prodajnih mest, kjer sva skušali kupiti sodobne tobačne izdelke.

Ker sva od vrstnikov izvedeli, da izdelke kupujejo tudi preko spleta, sva se tudi sami odločili, da poskusiva naročiti izdelke na svoje ime, kljub temu, da sva mladoletni.

3.1. REZULTATI IN UGOTOVITVE VPRAŠALNIKA

Anketirali sva 582 učencev z Osnovne šole 8 talcev Logatec, Osnovne šole Tabor Logatec in Osnovne šole Rovte. Sodelovali so učenci 6., 7., 8. in 9. razredov. Anketa, ki obsega štiri strani, je v prilogi 1. V nadaljevanju so prikazani rezultati ankete.

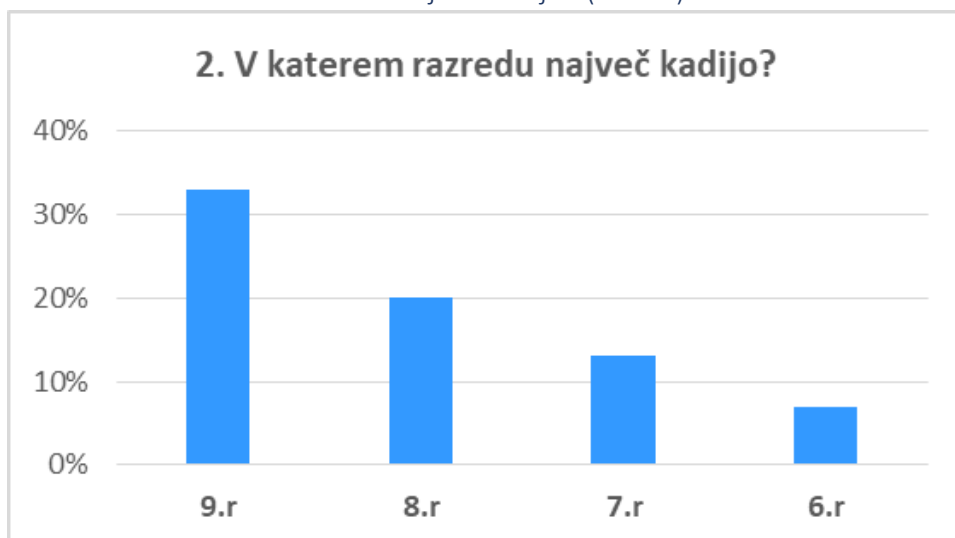
3.1.1. Na kateri šoli največ kadijo? (n=582)

Graf 1: Na kateri šoli največ kadijo

Iz grafa 1 je razvidno, da na OŠ 8 talcev Logatec in na Osnovni šoli Tabor Logatec kadijo dvakrat več kot na Osnovni šoli Rovte. OŠ Rovte deluje v vaškem okolju. Posledično lahko potrdimo hipotezo, da na vasi kadijo manj kot v mestu. To hipotezo pa je potrdil tudi policist Blaž Alič, ki pravi, da na vasi očitno manj kadijo, saj nimajo toliko lokacij, kjer bi se lahko zbirali in kjer bi lahko kupovali tovrstne novodobne tobačne izdelke.

3.1.2. V katerem razredu največ kadijo? (n=582)

Graf 2: V katerem razredu največ kadijo

Pomembno vprašanje je tudi, v katerem razredu kadijo največ. Predvidevali sva, da največ kadijo učenci v 9. razredu, ker imajo več starejše družbe in so iznajdljivejši oz. samostojnejši. Anketa je to hipotezo potrdila, saj največ kadijo prav 9. razredi. Vsak mlajši razred kadi manj, kar je razvidno iz grafa.

3.1.3. Kateri spol več kadi? (n=582)

Graf 3: Kateri spol več kadi

Menili sva, da kadi več fantov, saj iz naše šole pozna več fantov kot deklet, ki kadijo. Tako je pokazala tudi anketa, vendar fantje kadijo le za 2 % več kot dekleta. Torej spol ne vpliva na to, kdo več kadi.

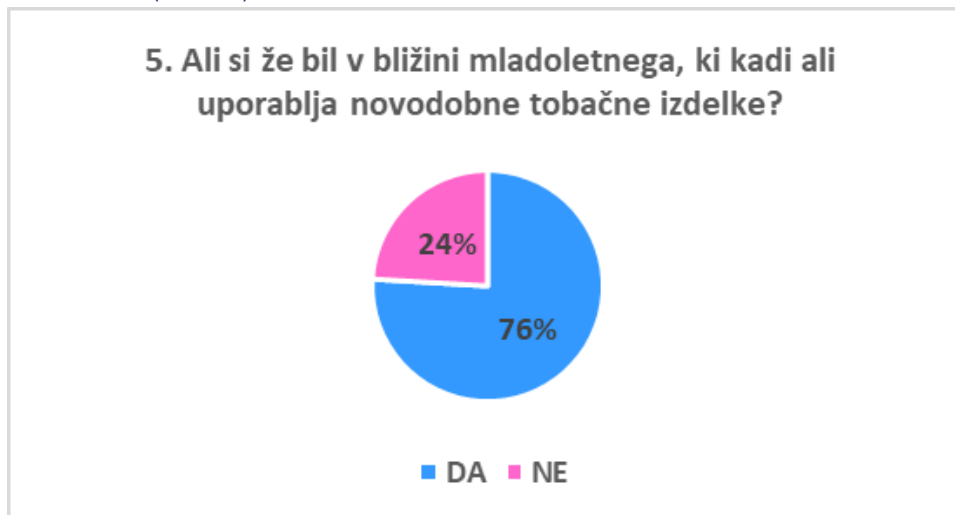
3.1.4. Za katere izdelke so anketiranci že slišali? (Možnih je več odgovorov.) (n=582)

Graf 4: Za katere izdelke so anketiranci že slišali

Vprašanje se ne navezuje na to, kaj kadijo, temveč za katere izdelke so že slišali. Približno 90 % je že slišalo za vejp in ostale elektronske cigarete. Le 1 % učencev še ni slišal za nobenega od novodobnih tobačnih izdelkov. Od brezdimnih tobačnih izdelkov so med mladimi najbolj poznane fuge, malo manj tobak za žvečenje, precej manj pa suh njuhanec. IQOS, ki je najbolj znana znamka tobačnih izdelkov na segrevanje, spada med manj znane. Predvidevava, da zato, ker je dražji in manj dostopen mladim v fizičnih trgovinah.

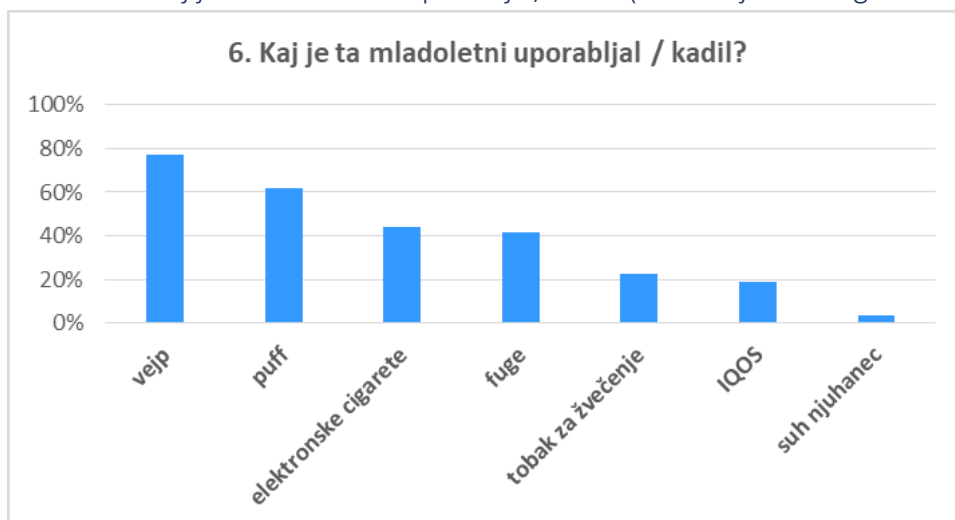
3.1.5. Ali si že bil v bližini mladoletnega, ki kadi ali uporablja novodobne tobačne izdelke? (n=582)

Graf 5: Ali si že bil v bližini mladoletnega, ki kadi ali uporablja novodobne tobačne izdelke

Zanimalo naju je, koliko mladih je že bilo v bližini ostalih mladoletnikov, ki uporabljajo novodobne tobačne izdelke. Rezultati so pokazali, da je 76 % učencev že bilo v bližini drugih mladoletnih kadilcev. Rezultati niso ravno spodbudni, saj so tisti, ki se družijo s kadilci, bolj nagnjeni k temu, da bodo tudi sami poskusili kaditi.

3.1.6. Kaj je ta mladoletni uporabljal/kadil? (možnih je več odgovorov) (n=442)

Graf 6: Kaj je ta mladoletni uporabljal/kadil

Vprašanje se navezuje na graf 5. Iz grafa 6 izvemo, da mladi največ uporabljajo vejp in puff, kar sva tudi predvidevali na osnovi pogovorov z vrstniki. Sledijo še ostale vrste elektronskih cigaret in fuge. Meniva, da je tako zato, ker so elektronske cigarete najbolj dostopna oblika tovrstnih cigaret na prodajnih mestih. Ugotovljeni podatki so precej podobni podatkom iz grafa 4.

3.1.7. Koliko mladih je že držalo v roki novodobni tobačni izdelek? (n=582)

Graf 7: Koliko mladih je že držalo v roki novodobni tobačni izdelek

30 % učencev je že držalo v rokah novodobni tobačni izdelek, v nadaljevanju bomo izvedeli, koliko od teh jih je že kadilo.

3.1.8. Kje so dobili ta izdelek? (Možnih je več odgovorov.) (n=172)

Graf 8: Kje so dobili ta izdelek

Graf 8 se navezuje na graf 7. Mladoletniki dobijo največ novodobnih tobačnih izdelkov iz kroga svojih prijateljev. Presenetljivo veliko jih je odgovorilo, da dobijo novodobne tobačne izdelke od svoje družine. Malo manj (17 %) mladih dobi tovrstne izdelke od sošolcev. 14 % pa je tovrstne izdelke dobilo od sorodnikov, ki niso mama, oče, brat ali sestra. Najmanj je tistih, ki so tovrstne tobačne izdelke našli. Sklepamo lahko torej, da ima družba velik oz. največji vpliv na to, ali bo neka mladoletna oseba začela kaditi ali ne.

3.1.9. Kaj so kadilci že poizkusili? (Možnih je več odgovorov.) (n=107)

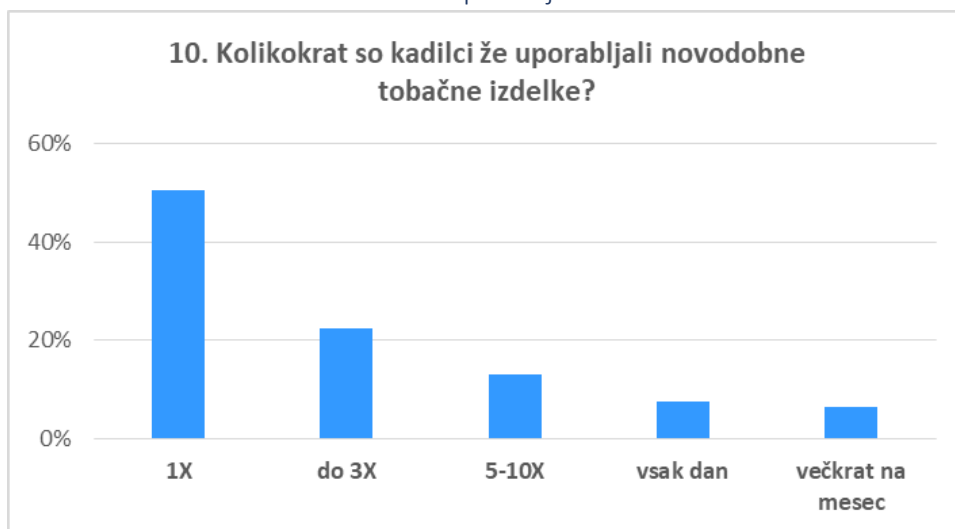

Graf 9: Kaj so kadilci že poizkusili

Nadaljnja vprašanja se navezujejo le na kadilce, ki jih je 107 od 582. Zanimalo naju je, kaj od zgoraj navedenih možnosti so mladoletni kadilci že poizkusili. Lahko vidimo, da se med mladimi največ uporabljata vejp in puff, ostale elektronske cigarete pa precej manj. Na tretjem mestu so fuge, medtem ko sta tobak za žvečenje in suh njuhanec poznana le nekaj odstotkom učencem.

Če graf 9 povežemo z grafoma 4 in 6, lahko opazimo, da se med mladimi največ uporabljata vejpi in puff, sledijo fuge in ostale vrste elektronskih cigaret. Manj znani oz. uporabljeni pa so brezdimni tobačni izdelki. Manj posegajo tudi po tobačnih izdelkih na segrevanje; sklepava, da zato, ker so precej dražji od elektronskih cigaret, manj dostopni mladim in težje jih je skriti. S temi podatki lahko potrdimo hipotezo št. 5.

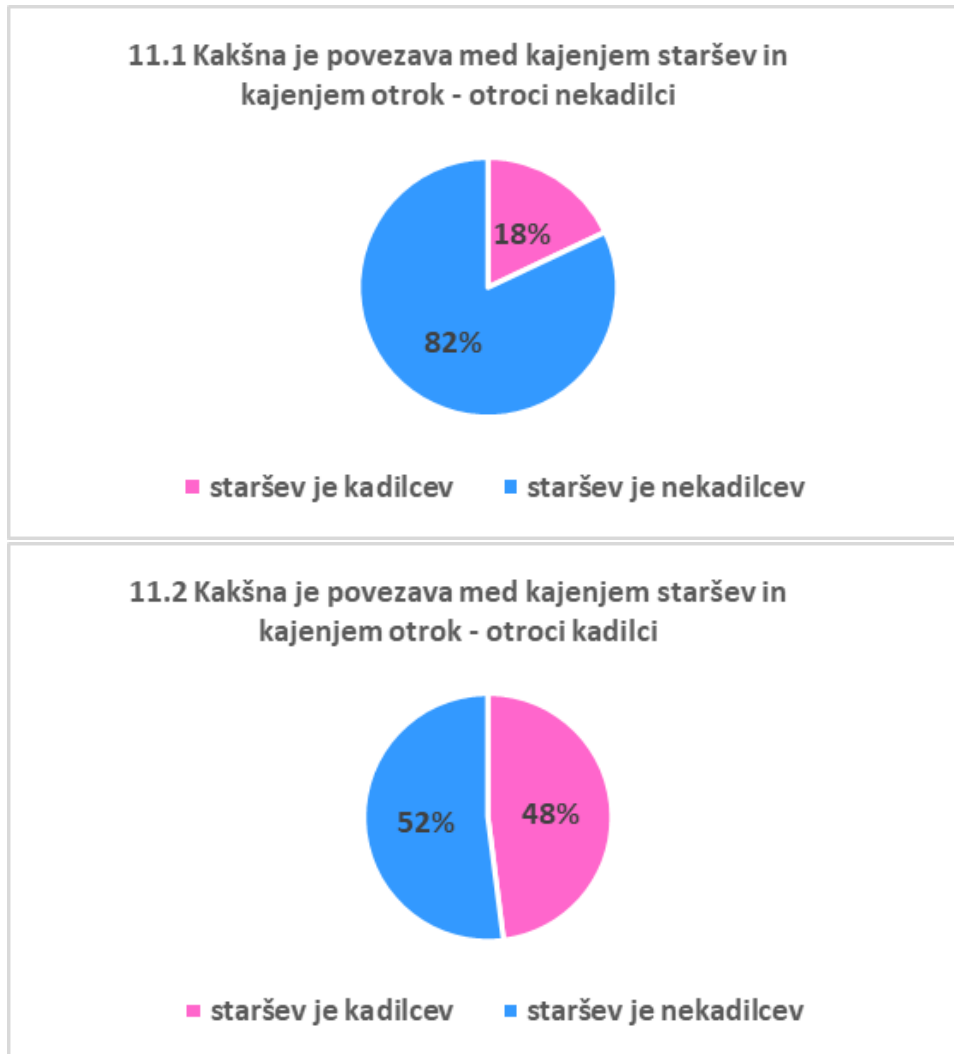
3.1.10. Kolikokrat so kadilci že uporabljali novodobne tobačne izdelke? (n=107)

Graf 10: Kolikokrat so kadilci že uporabljali novodobne tobačne izdelke

Rezultati so pokazali, da je večina mladih, ki so že kadili, kadila le enkrat. 22 % je kadilo do trikrat, od pet- do desetkrat jih je kadilo 13 %. 7 % je tistih, ki kadijo vsak dan, 7 % pa je tistih, ki kadijo večkrat na mesec. Ugotovimo lahko, da je večina le poskusila kaditi, vendar je potem odnehala.

3.1.11. Kakšna je povezava med kajenjem staršev in kajenjem otrok? (n=582)

Graf 11: 11.1 Kakšna je povezava med kajenjem staršev in kajenjem otrok pri otrocih kadilcih in 11. 2 Kakšna je povezava med kajenjem staršev in kajenjem otrok pri otrocih nekadilcih

Vijoličasta barva v grafu 11.1 nam prikazuje delež staršev otrok nekadilcev, ki je opazno manjši kot v grafu 11.2, saj slednji prikazuje delež staršev kadilcev med otroki kadilci. To nas vodi do spoznanja, da vsesplošno znana trditev, da imajo starši s svojimi dejanji zelo velik vpliv na otroka, velja tudi za kajenje. Namreč skoraj 3-krat več staršev, ki kadijo, je pri otrocih kadilcih kot pri otrocih nekadilcih. Kadi skoraj polovica staršev kadilcev, kar kaže na to, da starši s kajenjem močno vplivajo na svoje otroke. Tega bi se morali zavedati. S tem lahko potrdiva svojo 4. hipotezo, ki pravi, da so anketiranci, katerih starši kadijo, bolj nagnjeni h kajenju.

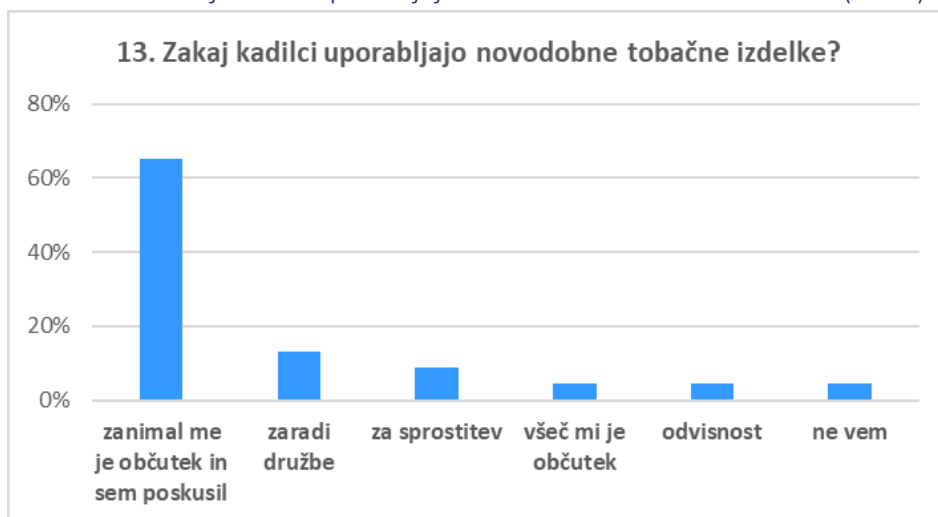
3.1.12. Kje kadilci dobijo novodobne tobačne izdelke? (možnih je več odgovorov) (n=82)

Graf 12: Kje kadilci dobijo novodobne tobačne izdelke

Pričakovano največ kadilcev, kar 50 %, novodobne tobačne izdelke dobi od prijateljev. Lahko predvidevava, da so ti prijatelji starejši in posledično prisotni v družbi polnoletnih, ki lahko tovrstne izdelke legalno kupijo. 16 % kadilcev te izdelke dobi od sošolcev; po pogovorih z vrstniki veva, da to poteka na podoben način kot dobivanje novodobnih tobačnih izdelkov od prijateljev. Kar 16 % pa dobi svoje izdelke od družine, kar naju je presenetilo. Tega rezultata nisva pričakovali, saj se po navadi kajenje vsaj na začetku prikriva pred družino. Seveda pa so tukaj tudi starejši bratje in sestre, ki v kajenju mlajših sorojencev ne vidijo težave. Predvidevava, da novodobne tobačne izdelke dobijo od njih. 9 % kadilcev dobi izdelke od sorodnikov; predvidevava, da so to bratranci in sestrične podobne starosti kot anketiranci. 5 % kadilcev svoje tobačne izdelke najde. Na spletu sva že večkrat videli, kako preprodajalci vejrov in puffov skrivajo izdelke na različna mesta, gledalci pa se potem igrajo nekakšen lov na zaklad in iščejo te izdelke. Večkrat sva tudi videli ležati na tleh predvsem neuporabljene fuge. 5 % kadilcev je svoje izdelke kupilo. Anketiranci so v anketi napisali, kje so jih dobili, zato sva se tudi sami odpravili na 4 najpogostejše omenjena prodajna mesta v Logatcu in okolici. Na koliko prodajnih mestih so nama bili pripravljeni prodati novodobni tobačni izdelek, lahko preberete v nadaljevanju.

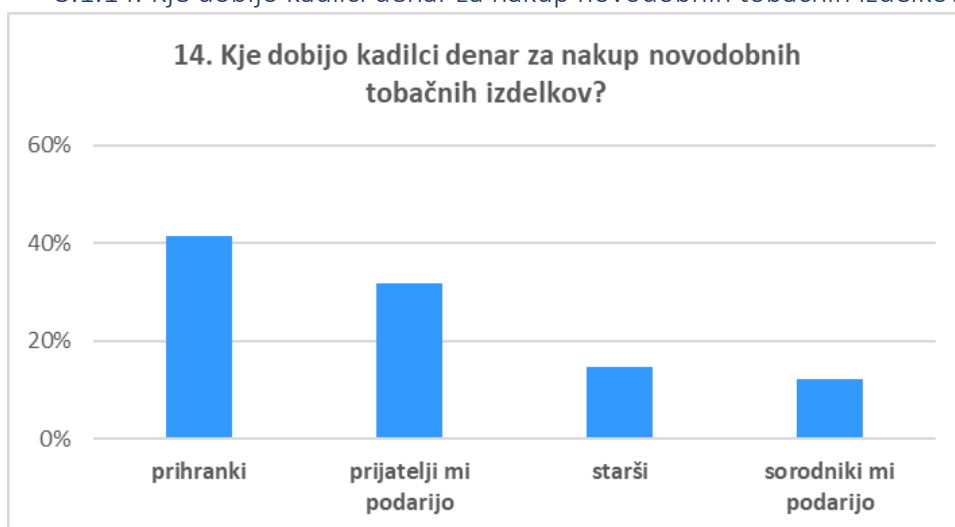
3.1.13. Zakaj kadilci uporabljajo novodobne tobačne izdelke? (n=46)

Graf 12: Zakaj kadilci uporabljajo novodobne tobačne izdelke

65 % kadilcev je samo zanimalo, kakšen je občutek, in so zato poskusili. 13 % jih kadi zaradi družbe, kar je žalostno, saj med določenimi skupinami mladih še vedno velja prepričanje, da nisi eden izmed njih, če ne uporabljaš vsaj enega izmed tobačnih izdelkov. 9 % mladih kadi za sprostitev, 3 anketiranci, ki sva jih uvrstili v to skupino, so napisali, da to naredijo, da se odmaknejo od razmer doma ali v šoli. Pretresljivo je, da tako mladi uporabljajo nikotinske izdelke za sprostitev. Res vsebujejo snovi, ki ti olajšajo trenutni položaj, dolgoročno pa škodijo mentalnemu zdravju in zavirajo zdrav razvoj mladega telesa. 4 % jih je odgovorilo, da jim je všeč občutek, kar je razumljivo zaradi vseh dodanih arom in snovi, ki te izdelke naredijo tako zasvajajoče. 4 % anketiranih kadilcev so svojo odvisnost priznali, 4 % pa so odgovorili z »ne vem«.

3.1.14. Kje dobijo kadilci denar za nakup novodobnih tobačnih izdelkov? (n=41)

Graf 13: Kje dobijo kadilci denar za nakup novodobnih tobačnih izdelkov

Vprašanje sva zastavili, ker veva, da novodobni tobačni izdelki niso poceni, in naju zanima, kje mladi brez rednega dohodka dobijo toliko denarja, da si lahko privoščijo tovrstne izdelke. 41 % anketirancev jih kupuje iz prihrankov, kar sva tudi predvidevali. Mladi imamo nekaj prihranjenega denarja predvsem od rojstnega dneva in ostalih priložnosti. 32 % anketirancem izdelke podarijo prijatelji. Kar 15 % mladoletnih kadilcev dobi denar za nakup novodobnih tobačnih izdelkov od staršev, kar se nama zdi zelo nenavadno. Po navadi starši ne podpirajo otrokovega kajenja, kaj šele, da bi ga finančno podpirali. Zato se sprašujemo, koliko teh staršev ve, kam gre njihov denar. Lahko ga dajo otroku za kaj drugega in ga potem ta zapravi za nakup tobačnih izdelkov. Malo manj, 12 %, pa dobi denar od sorodnikov. Predvidevava, da so to bratrance in sestrične podobne starosti kot anketiranci.

3.1.15. Ali kadilci kajenje skrivajo pred starši? (n=40)

Graf 14: Ali kadilci kajenje skrivajo pred starši

Odgovori pri tem vprašanju so naju zelo presenetili. Pričakovali sva namreč, da bo velika večina kadilcev svoje kajenje skrivala pred starši. Najpogostejše utemeljitve odgovora DA so bile: »S pomočjo skrivališča.«, »Skrb za higieno (si umijem zobe itd.)« in »Tako, da se ne pogovarjam z njimi o tej temi.« Najpogostejši utemeljitvi odgovora NE sta bili: »Povedal sem.« in »Kadil še nisem tolikokrat, da bi moral to posebej skrivati.«

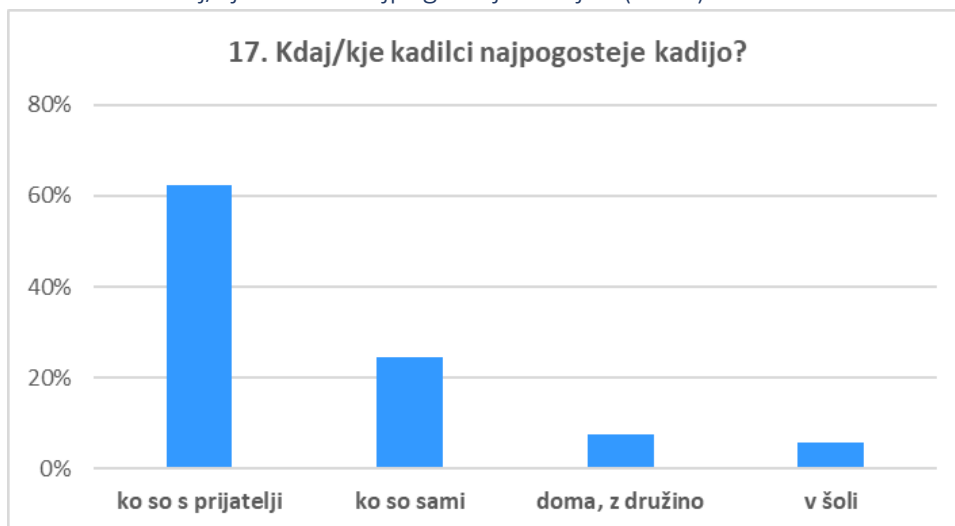
3.1.16. Kako se kadilci počutijo, ko kadijo? (n=36)

Graf 15: Kako se kadilci počutijo, ko kadijo

25 % svoje občutke opisuje z odličnimi, 22 % jih pravi, da občutek ni nič posebnega, 17 % svoje občutke opisuje s slabimi, 14 % s sproščenimi in v redu, 8 % pa z zelo slabimi (kot razlog navajajo slabost in omotico). Dobri in slabi občutki so posledica različnih snovi, ki jih vsebujejo novodobni tobačni izdelki, slabo počutje pa tudi ni redek pojav, predvsem pri otrocih, ki ne kadijo redno.

3.1.17. Kdaj/kje kadilci najpogosteje kadijo? (n=53)

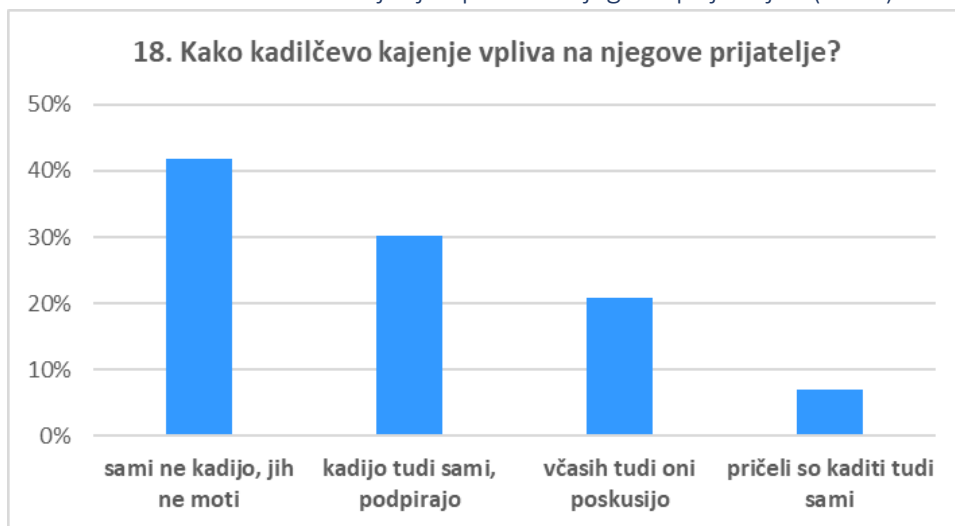

Graf 16: Kdaj/kje kadilci najpogosteje kadijo

62 % kadilcev kadi v družbi prijateljev in verjameva, da jih najstniška družba nagovarja k uporabi novodobnih tobačnih izdelkov. Vseeno pa meniva, da ljudi, ki ne sprejemajo tvojega jasnega odklanjanja tovrstnih izdelkov, ne bi smeli imenovati prijatelji. 25 % jih kadi, ko so sami, kar kaže na to, da oseba ne kadi samo zato, da bi bila dobro sprejeta v družbi, temveč to počne že sama, kar je dobra pot k zasvojenosti. 8 % jih kadi tudi doma, z družino. Meniva, da gre predvsem za brate in sestre podobne starosti kot anketiranci. Kar 6 % jih kadi tudi v šoli.

Šola je ustanova, v katero moramo mladi prihajati vsak dan, v njej spletno vezi in poznanstva. In kot vidimo, mladi pogosto posegajo po novodobnih nikotinskih izdelkih in zagotovo jih kdo kdaj prinese tudi v šolo, kjer jih lahko uporabljajo njegovi vrstniki.

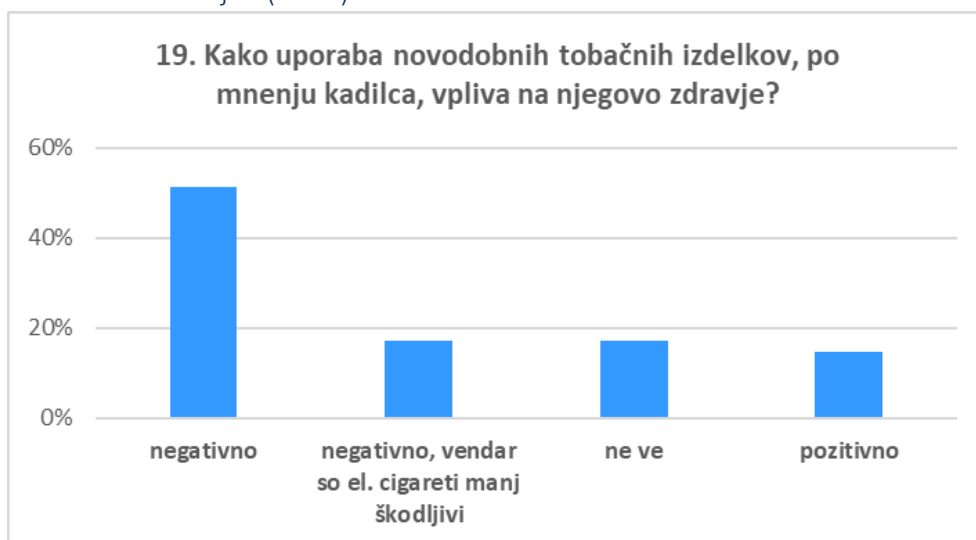
3.1.18. Kako kadilčevo kajenje vpliva na njegove prijatelje? (n=43)

Graf 17: Kako kadilčevo kajenje vpliva na njegove prijatelje

V 42 % so kadilci odgovorili, da njihovi prijatelji sicer ne kadijo, a jih kajenje drugih ne moti. 30 % jih je odgovorilo, da prijatelji kadijo tudi sami in kajenje podpirajo. Vidimo lahko, da vrstniki torej ne obsojajo kajenja in uporabe novodobnih tobačnih izdelkov. 21 % jih je odgovorilo, da včasih tudi oni poskusijo kakšno novodobno vrsto cigaret. In večina novih kadilcev začne kaditi ravno zaradi nagovarjanja prijateljev, kar je zagotovo eden izmed glavnih razlogov bliskovitega širjenja kajenja med mladimi. V 7 % je slednje kadilcem že uspelo, začeli so kaditi tudi njihovi prijatelji.

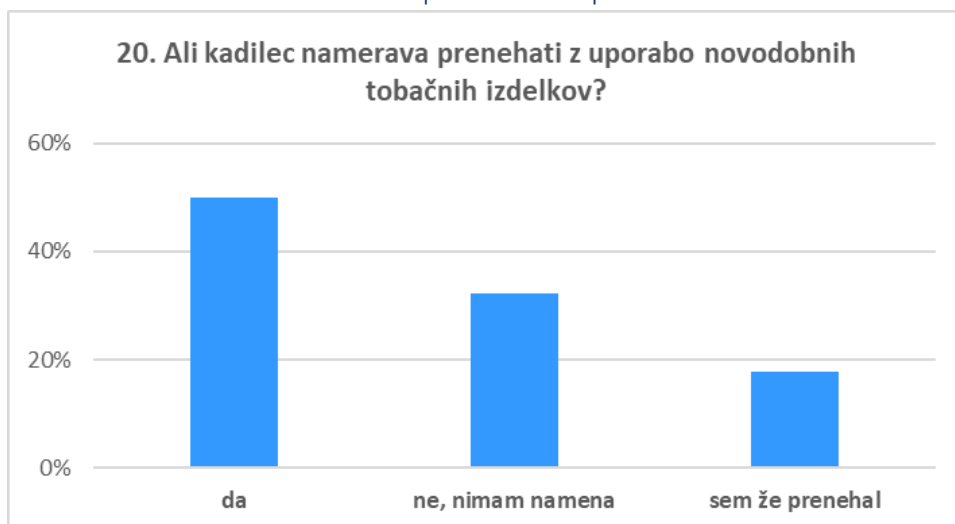
3.1.19. Kako uporaba novodobnih tobačnih izdelkov, po mnenju kadilca, vpliva na njegovo zdravje? (n=41)

Graf 18: Kako uporaba novodobnih tobačnih izdelkov, po mnenju kadilca, vpliva na njegovo zdravje

Dobra polovica kadilcev ve, da kajenje na njihovo zdravje vpliva negativno. 17 % je zmotno prepričanih, da je kajenje novodobnih cigaret in drugih brezdimnih tobačnih izdelkov še vseeno manj škodljivo kot uporaba klasičnih cigaret. Niso manj škodljivi, le vplivi so manj raziskani. 17 % ne ve odgovora na to vprašanje, 15 % pa jih misli, da na zdravje vplivajo pozitivno. To najverjetneje prihaja s spleta, kjer se širijo lažne informacije, da imajo nekateri vejpi in puffi z dodanimi vitamini (v točki 2.3.5.2 sva že pisali, kako se na prvi pogled zdrav vitamin C-acetat lahko v pljučih spremeni v vse prej kot zdravo snov) na zdravje pozitiven vpliv.

3.1.20. Ali kadilec namerava prenehati z uporabo novodobnih tobačnih izdelkov? (n=28)

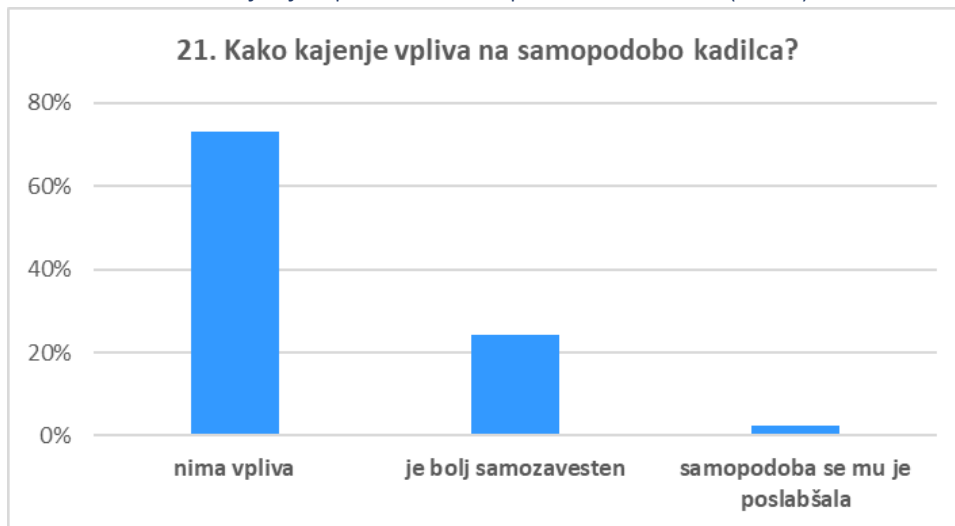

Graf 19: Ali kadilec namerava prenehati z uporabo novodobnih tobačnih izdelkov

50 % kadilcev je odgovorilo z da, 32 % jih je odgovorilo, da nima namena prenehati, 18 % kadilcev je že prenehalo kaditi. Prvi in zadnji podatek kažeta na to, da se mladi zavedajo

slabega vpliva svojega kajenja in nameravajo prenehati; še vedno pa ne namerava prenehati kar tretjina kadičev.

3.1.21. Kako kajenje vpliva na samopodobo kadičev? (n=41)

Graf 20: Kako kajenje vpliva na samopodobo kadičev

73 % mladih trdi, da kajenje in uporaba novodobnih tobačnih izdelkov nimata vpliva na njihovo samozavest, 24 % jih meni, da se jim je s kajenjem izboljšala samopodoba; verjetno predvsem zaradi večjega odobravanja prijateljev v smislu, da je zdaj, ko tudi on kadi, bolje sprejet. 2 % kadičev pa sta odgovorila, da se jim je samopodoba poslabšala.

3.2. INTERVJUJI

3.2.1. INTERVJU S POLICISTOM

Med raziskovanjem so se nama pojavljala vprašanja in dvomi v zvezi z zakonitostjo uporabe tobačnih izdelkov. Menili sva, da bi nama lahko pri tem pomagala policija. Na najina vprašanja je z veseljem odgovoril vodja policijskega okoliša PP Logatec Blaž Alič, višji policist.

Pozdravljeni, hvala, da ste si vzeli čas. Najprej naju zanima, ali vi kadite. Če kadite, katere tobačne izdelke?

- *Enkrat sem v mladih letih poskusil klasične cigarete, vendar izkušnja ni bila pozitivna, zato ne kadim, niti elektronskih cigaret ali česa drugega.*

Vemo, da klasične cigarete niso dovoljene v zaprtih prostorih. Kaj pa elektronske cigarete in ostali novodobni tobačni izdelki, ali so ti dovoljeni v zaprtih prostorih?

- *Zakon prepoveduje rabo vseh tobačnih izdelkov v zaprtih prostorih, razen uporabo brezdimnih tobačnih izdelkov. Ti naj ne bi vplivali na druge, ki so v prostoru, zato so dovoljeni. Za ostale tobačne izdelke pa je v zakonih točno*

določeno, kakšne morajo biti kadilnice ter odprti prostori, da so primerni za kajenje.

V zadnjih časih na trg prihajajo vedno novi in novi tobačni izdelki, ki naj bi jih tobačna industrija izdelovala v zanimivih oblikah, barvah in velikostih, da bi bolj privlačili mlade. Ali imate na policiji kakšne podatke o tem, katere novodobne oblike cigaret so najbolj razširjene med mladimi?

- *Ne, teh podatkov na policiji nimamo.*

Ali je snus (oz. fuge) legalen v Sloveniji? Na spletu (npr. Wikipedija) sva našli podatek, da so fuge prepovedane v vseh državah članicah Evropske unije, izjema je Švedska, kjer snus izdelujejo. Medtem ko sva po drugi strani že večkrat slišali, da lahko snus kupiš na bencinskih črpalkah in v trafikah.

- *Da, snus je v Sloveniji legalen.*

Pred nekaj dnevi sva se sprehajali po Ljubljani in prišli pred manjšo trgovino, ki prodaja vejpe. Videli in slišali sva, kako sta dve sedemnajstletnici prosili polnoletno stranko, da bi jima kupila vejpo. Stranka se je najprej obotavljala, potem pa privolila in jima kupila vejpo z denarjem, ki sta ji ga predhodno dali. Ko sva to videli, sva ostali brez besed, sva pa počakali, saj sva želeli videti razplet zgodbe. Ko je stranka zapustila trgovino in dekletoma predala vejpo, sva vstopili v trgovino. Želeli sva se pozanimati o načinu delovanja vejpov ter prodajalca povprašati, kako nadzoruje prepoved prodaje mladostnikom. Prodajalec je le odgovoril, naj trgovino nemudoma zapustiva, čeprav sva mu ob vstopu povedali, da ne bova ničesar kupili, bi pa potrebovali informacije za najino raziskovalno nalogo. Povedal je, da nama ne sme predajati nikakršnih informacij, saj bi bilo to reklamiranje in napeljevanje na uporabo njihovih izdelkov. Ker sva mladoletni, je to prepovedano.

Zanima naju, kako policija nadzoruje uporabo tobačnih izdelkov pri mladostnikih? Ali sploh lahko kaj storite?

- *Ko policist sliši, da je mladoletna oseba kadila, gre preverit. Z zakonom ni prepovedano, da mladoletnik kadi. Za razliko od prepovedi alkohola in drog pri mladih poskušajo uporabo tobačnih izdelkov le omejiti z zakoni, kot je Zakon o prepovedani prodaji tobačnih izdelkov mladostnikom osebam v trgovinah in na spletu (<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6717> – ZOUTPI 30. člen). Za uporabo tobačnega izdelka mladostnik ne bi dobil kazni. Bi pa policija vprašala, kje ga je dobil. Lahko ga je dobil v trgovini, na spletu, od preprodajalca ... Potem policist zbere vse potrebne podatke o trgovcu, podjetju, ki je tobačni izdelek prodalo mladostniku osebi. Ta zapis pošlje Zdravstvenemu inšpektoratu, ki naprej upravlja primer.*
- *Pri tobačnih izdelkih policija nima veliko vpliva. Nadzor nad tem imajo Zdravstveni inšpektorat Republike Slovenije, Inšpektorat Republike Slovenije za delo, Tržni inšpektor Republike Slovenije, Finančna uprava Republike Slovenije in občinsko redarstvo. Pri tem policija ter občinsko redarstvo opravljata le nadzor nad prepovedjo kajenja v vseh vozilih ob prisotnosti osebe, mlajše od osemnajst let. In opravljata nadzor nad uporabo*

tobačnih izdelkov, ki proizvajajo dim v zaprtih prostorih (<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6717> – ZOUTPI 42. in 43. člen).

Tobačna industrija izdeluje tudi izdelke za kajenje, ki so manjši, bolj podobni šolskim potrebščinam, da jih mladoletnik lažje skrije. Kako najdete skrite tobačne izdelke pri mladih?

- *Policisti po zakonodaji ne smejo pregledati šolskih torb in potrebščin. Imajo pa tri druge načine, in sicer: osebo pregledamo (npr. ko vidiš, da je oseba nekaj sumljivega dala v žep), ji odvzamemo, če ima v rokah, ali osebo pretipamo po telesu, če kje kaj skriva.*

Predpostavljava, da se je v zadnjih desetih letih uporaba novodobnih oblik tobačnih izdelkov med mladimi povečala tudi zato, ker jih lahko kupijo preko spleta.

- *Da, splet je eden izmed dejavnikov, ki pripomorejo k večji uporabi.*

Kateri razred od 6. do 9. razreda največ kadi?

- *Pri mladoletnih osebah je po navadi tako, da starejši, ko so, bolj so radovedni in v družbi starejših jih posledično bolj zamika, da bi poskusili kaditi. Zato bi rekel, da učenci 9. razredov kadijo največ. Se pa starostna meja drastično niža iz leta v leto.*

Ali je glede na vaše izkušnje možno določiti, iz katerega socialnega kroga prihaja največ mladih, ki začnejo uporabljati tobačne izdelke?

- *Težko je reči, saj policija nima vpogleda v socialne razmere družin. Ko se policija ukvarja z mladimi, ki je kadil, pil ali se drogiral, se potem obrne tudi na starše, ki so lahko socialno bolj ali manj šibki. Je pa še veliko drugih socialno ogroženih družin, za katere policija ne ve, saj njihov mladostnik ni bil težaven. Menim, da to, iz katerega socialnega kroga prihaja mladostnik, ne vpliva na pogostost poseganja po tovrstnih tobačnih izdelkih.*

V katerem predelu Logatca je največ mladoletnih uporabnikov tobačnih izdelkov? Ali je uporabnikov manj na vasi?

- *Policija redno spremlja, kje v Logatcu se mladi zadržujejo. Ob trgovinah, v podhodih, za šolo, pri blokih ... Iz lastnih izkušenj lahko potrdim, da je na vasi manj mladih, ki zapadejo v težave. Eden od razlogov je, da nimajo veliko trgovin, kjer bi tovrstne izdelke kupovali. V mestih je več starejših mladostnikov, ki mladim pokažejo način uporabe. V vasi Rovte je tudi manj lokacij, na katerih bi se lahko mladi zbirali, in pa zaradi oddaljenosti od mesta jim je svet tobaka, alkohola in drog manj poznan in dostopen. Posledično je tudi na vasi manj mladih, ki kadijo, kot v mestu.*

Vir: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6717> in PP Logatec

3.2.2. INTERVJU Z ZDRAVNICO

Med raziskovanjem točke 2.2 (vpliv na zdravje) se nama je pojavilo kar nekaj vprašanj, o katerih sva se odločili povprašati Eleno Kuzmina, dr. med., ki nama je razložila problem s strokovnega vidika.

Veva, da je področje vpliva novodobnih cigaret na zdravje še precej neraziskano, a naju vseeno zanima, kaj vi, kot zdravnica veste o vplivu novodobnih oblik kajenja (npr. vejpanja) na zdravje?

- *Menim, da podatki, ki jih že imamo, kažejo še večjo ali vsaj enako škodljivost e-cigaret/novodobnih oblik kajenja v primerjavi s klasičnimi cigaretami. Med drugim so lažno prepoznane kot manj škodljive. Sledljivost snovi, ki se dodajajo v vejpe, je slabša. Rezultati raziskav gredo v smeri, da lahko vejpi povzročijo obojestransko neinfekcijsko pljučnico s specifičnim potekom. Drugače pa povečujejo tveganje za rakava obolenja, nastanek srčno-žilnih bolezni in KOPB (kronične obstruktivne pljučne bolezni)*

Kaj je bolj škodljivo, vejp ali navadna cigareta?

- *Težko povedati, med drugim zaradi množice kombinacij snovi, ki jih vsebujejo vejpi. Kakor mi je znano, strokovnjaki o tem še nimajo enotnega mnenja, vendar so določene vrste vejпов nedvomno zelo škodljive oz. vsaj toliko kot klasične cigarete.*

Ali kadilcem navadnih cigaret za pomoč pri odvajanju od kajenja svetujete elektronske cigarete?

- *Nikoli. To je med drugim odsvetovala tudi organizacija WHO (Svetovna zdravstvena organizacija).*

Katere bolezni se lahko pojavijo pri uporabi vejpa in kakšni so simptomi teh bolezni?

- *Najpogostejši vzrok smrti zaradi tobaka je rak – vsaka druga smrt zaradi tobaka je posledica raka. Bolezni srca in žilja so vzrok skoraj vsaki tretji smrti zaradi tobaka, bolezni dihal pa vsaki šesti. Vendar pri tem obstajajo znatne razlike med spoloma. Pri moških je rak vzrok skoraj dvema tretjinama smrti zaradi tobaka, pri ženskah pa sta glavna vzroka rak ter bolezni srca in ožilja, vsak v približno enakem odstotku.*

Kakšno zdravljenje je na voljo bolnikom, ki imajo zaradi uporabe novodobnih oblik kajenja zdravstvene težave?

- *Zdravljenje škodljivih posledic kajenja, med drugim tudi e-cigaret, je v največji meri povezano z naravo škode, ki jo povzročijo. Rakave bolezni se zdravijo po protokolih za zdravljenje raka, tako imenovana KOPB – kronična obstruktivna pljučna bolezen, ki je v svoji veliki večini posledica kajenja, se zdravi predvsem z zdravili v obliki vdihovalnikov, ki razširijo dihalne poti – z dolgo delujočimi bronhodilatatorji; akutne srčno-žilne bolezni, kot sta možganska kap (CVI) ali miokardni infarkt, se zdravijo na načine, ki poskusijo čim prej ponovno vzpostaviti prekrvavitev prizadetih arterij, nato pa zmanjšati vnetje v žilni steni. Nadalje sledi rehabilitacija za vzpostavitev funkcij ter fizične kondicije itd.*

Kako vitamin E-acetat vpliva na dihalo (prisoten je v večini elektronskih cigaret)?

- *Acetat vitamina E je oljnata tekočina, ki ob stiku s pljuči povzroči vnetje celic in jih poškoduje. Ta raziskava je bila dokazana pred kratkim, zato natančnega pojasnila, kako naj bi ta snov vplivala na telo, še ni.*

Zakaj, po vašem mnenju, mladi začnejo kaditi novodobne nikotinske izdelke?

- *Eden od razlogov je, da ti izdelki nimajo značilnega vonja po cigaretah in se tako kajenje lažje skriva pred domačim okoljem; drugi možni razlog je, da mladi kadilec uporablja tehnološko naprednejšo napravo, zato se počuti pomembnega, podobno, kot da ima dražji mobilni telefon; tretji razlog – nezavedanje enake ali potencialno še večje škodljivosti e-cigaret; četrti – različne arome in s tem možnost večje izbire. Ali imajo e-cigarete boljši okus kot klasične, ne vem, saj nisem nikoli poskusila ne enih ne drugih.*

Ali se lahko pljuča ljudi, ki so se že odvadili kajenja elektronskih cigaret, dokončno prečistijo vse škode, ki jo je povzročila uporaba tovrstnih izdelkov?

- *Po opustitvi kajenja so rezultati vidni že v nekaj minutah. 20 minut kasneje: boljši krvni tlak, boljši srčni ritem, boljša prekrvavitev udov; 12 ur kasneje: zniža se raven ogljikovega monoksida v krvi, izboljša se oskrba s kisikom; 2 tedna do 3 mesece kasneje: zmanjša se tveganje za srčni infarkt, izboljševati se začne pljučna zmogljivost; 1 mesec do 9 mesecev kasneje: manj je dražčnega kašlja, težave z dihanjem postanejo blažje; 12 mesecev kasneje: tveganje za nastanek koronarne srčne bolezni je prepolovljeno; 5 do 15 let kasneje: tveganje za nastanek možganske kapi je bistveno manjše, primerljivo s tveganjem pri nekadilcu; 10 let kasneje: tveganje za smrt zaradi pljučnega raka je za polovico manjše kot pri kadilcu, močno se zmanjša tveganje za nastanek različnih rakov (ustne votline, grla, požiralnika, ledvic, sečnega mehurja in trebušne slinavke); 15 let kasneje: tveganje za nastanek koronarne srčne bolezni je primerljivo s tveganjem pri nekadilcu.*
- *Bolniki s KOPB – kronično obstruktivno pljučno boleznijo, ki se je razvila kot posledica kajenja, nikoli več nimajo normalne pljučne funkcije. Zmanjša se eden od pomembnih kazalnikov pljučnih volumnov (volumen zraka, izdihanega v prvi sekundi, FEV1). Stanje je nepovratno. Če bolnik še nadaljuje kajenje, prihaja do hitrega zmanjšanja pljučnega volumna (ki je odvisen tako od števila pokajenih cigaret kakor od drugih dejavnikov, vključno z genetskimi dejavniki, dejavniki okolja ter sočasnimi boleznimi). Opustitev kajenja vsekakor pomembno pomaga upočasniti slabšanje pljučne funkcije.*

Kaj so THC-olja in kakšen je njihov vpliv na zdravje?

- *THC (tetrahidrokanabinol) je psihoaktivna snov. Vsebnost THC v konoplji v zadnjem desetletju strmo narašča in lahko v hašiševem olju doseže tudi do 80 %. Poleg občutka sproščenosti in evforije lahko uporaba konoplje povzroči tudi tesnoba, strah in prehodna psihotična stanja (posameznik izgubi stik z resničnostjo; vidi, sliši in vonja, česar drugi ne). Pri občutljivih posameznikih se lahko poveča tveganje za razvoj depresije in dolgotrajnejših psihotičnih motenj, npr. shizofrenije.*

3.2.3. INTERVJU S PREDSTAVNICO CENTRA ZA SOCIALNO DELO LOGATEC

Veva, da je področje vpliva novodobnih cigaret na zdravje še precej neraziskano, a naju vseeno zanima, kaj vi, kot strokovnjaki na področju sociale, veste o vplivu novodobnih oblik kajenja (npr. vejpanja) na zdravje.

- *Vejpanje in druge oblike novodobnega kajenja so se v zadnjih letih zelo razširili. Menimo, da so novodobne oblike kajenja v družbi predstavljene in zaznavane kot bolj »zdrave« ali celo sprejemljive oblike kajenja, čeprav to ni tako. Namreč v tekočinah, ki jih vsebujejo vejpi, puffi ali druge oblike električnih cigaret, so poleg nikotina različne kemične snovi, ki lahko celo bolj škodijo našemu zdravju. Poleg tega vsebujejo tudi nikotin, kar lahko vodi do zasvojenosti. Prijeten vonj in različni okusi vejпов pa lahko vodijo do pogostejše in dalj časa trajajoče uporabe.*

Kaj je bolj škodljivo: vejp ali navadna cigareta?

- *Menimo, da je lahko vejp bolj škodljiv kot navadna cigareta že zaradi vsebine znanih in neznanih kemikalij, ki jih lahko vsebuje.*

Zakaj, po vašem mnenju, mladi začnejo kaditi novodobne tobačne izdelke? Ali kajenje vpliva na medsebojne odnose v družini oz. so lahko ti odnosi sprožilec začetka kajenja?

- *Menimo, da začnejo mladi kaditi novodobne tobačne izdelke zaradi zanimanja in radovednosti. Verjetno jih privabita tudi prijetna vonj in okus, ki ju imajo vejpi. Novodobne oblike kajenja pa se tudi lažje prikrijejo, saj nimajo značilnega vonja, ne puščajo sledi na koži ipd. Seveda pa je lahko kajenje tudi način spopadanja z izzivi, s katerimi se spoprijemajo mladi, saj jim morda kajenje predstavlja sprostitve. Vsekakor pa lahko začnejo kaditi tudi zaradi želje po sprejetosti, pripadnosti (npr. kadijo tvoji prijatelji, zato začneš kaditi tudi ti). Kajenje lahko brez dvoma vpliva na družino. Povzroči lahko številna trenja, nesporazume, nesoglasja, finančno breme, kar posledično vpliva na odnose v družini in njeno povezanost.*

Kateri spol po vašem mnenju več kadi in zakaj se je uporaba tobačnih izdelkov povečala?

- *Informacij o tem, kateri spol več kadi, žal nimamo. Opažamo pa, da so med mladimi pogostejši kadilci fantje.*

Ali izvajate kakšne preventivne programe za mladoletne in kako jih uresničujete?

Kot odgovor na stiske in težave, ki so se pojavljale med otroki in mladostniki v lokalni skupnosti v letu 2019, smo v sodelovanju z deležniki skupnosti pripravili in začeli izvajanje preventivnega programa za mlade v Logatcu.

BrLOG – Program za mlade je preventivni občinski program, ki deluje v sklopu Centra za socialno delo Ljubljana, enote Logatec. Program obsega individualno delo, svetovanje in delo s skupino ter delavnice. Otrokom in mladostnikom nudimo prostor, ki jim omogoča aktivno in kakovostno preživljanje prostega časa v njihovem lokalnem okolju. V ta namen skupaj z mladimi organiziramo in pripravljamo različne delavnice in dejavnosti, ki imajo pozitiven, dolgoročnejši vpliv na odnose med vključenimi otroki in mladostniki ter lokalno skupnostjo. Mlade

spodbujamo tudi k samoorganizaciji in vodenju dejavnosti v brLOGu – Programu za mlade, pri tem pa jih v okviru mentorstva spodbujamo in krepimo. Dejavnosti v brLOGu – Programu za mlade se izvajajo z namenom, da se lahko otroci in mladostniki svobodno izražajo in razvijajo svoje potenciale, širijo svojo socialno mrežo ter pridobivajo potrebne veščine za kasnejše odraslo obdobje. Svoj redni program se trudimo obogatiti tudi preko sodelovanja z drugimi posamezniki, skupinami ali drugimi organizacijami za izvajanje dejavnosti, ki so v interesu otrok in mladostnikov ter interesu lokalne skupnosti.

3.3. POSKUS KUPOVANJA VEJPOV NA FIZIČNIH PRODAJNIH MESTIH

Od sovrstnikov sva že večkrat izvedeli, da predvsem vejpe in pufte kupujejo na prodajnih mestih, čeprav so mladoletni. Prek ankete pa sva izvedeli tudi, kje anketiranci največkrat kupujejo tovrstne izdelke. Zanimalo naju je, ali tudi v Logatcu obstajajo prodajna mesta, kjer bi nama prodali vejpo. Napravili smo preizkus. Z Vitinim bratom in njegovim prijateljem, ki nista polnoletna, a vseeno sta videti starejša od naju, smo se odpravili na štiri prodajna mesta, tri so bila v Logatcu, eno pa v Rovtah.

Prodajno mesto št. 1: Vprašali sva, ali lahko kupiva vejpo, vendar so želeli osebni dokument. Zapustili sva prodajno mesto. Sva pa, medtem ko sva odhajali, slišali, da je drug prodajalec rekel najini prodajalki, da bi nama lahko dala vsaj breznikotinski vejpo.

Prodajno mesto št. 2: Na drugo prodajno mesto sta se odpravila samo fanta. Niso jim želeli prodati vejpa, ker so zahtevali osebni dokument. Na kratko sta razložila, da opravljata poskus za najino raziskovalno nalogo, in zapustila trgovino.

Prodajno mesto št. 3: Na prodajnem mestu št. 3 pa je bila zgodba drugačna. Ko sva želeli kupiti vejpo, naju je prodajalka prosila za osebni dokument. Osebnega dokumenta ji nisva dali, sva pa jo prosili za vsaj breznikotinski vejpo. Prodajalka je odgovorila: »Naj vama bo. Kateri okus želite?« Nadaljevali sva pogovor, ker sva želeli videti, ali si bo premislila. Vprašali sva jo, katere okuse ima. Začela je naštevati. Potem pa sva samo prijazno odgovorili, da ne bova nobenega, in zapustili prodajno mesto.

Prodajno mesto št. 4: Prodajno mesto številka 4 je v Rovtah, saj sva želeli preveriti, kako je z dostopnostjo vejпов na vasi. Ko sva vstopili v trgovino in prosili za vejpo, je prodajalka zahtevala osebni dokument. Pokazali sva ji enega, vendar sva ga obrnili na hrbtno stran, tako da prodajalka ne bi opazila, da sva mladoletni. Prodajalka je vztrajala, naj ji pokaževa še sprednjo stran osebnega dokumenta. Priznali sva ji, da sva premladi, a sva vseeno vztrajali. Prosili sva jo za vsaj breznikotinski vejpo. Niti tega nama ni želela prodati. Potem sva ji povedali, da je bil to preizkus za najino raziskovalno nalogo in da se je odlično odzvala.

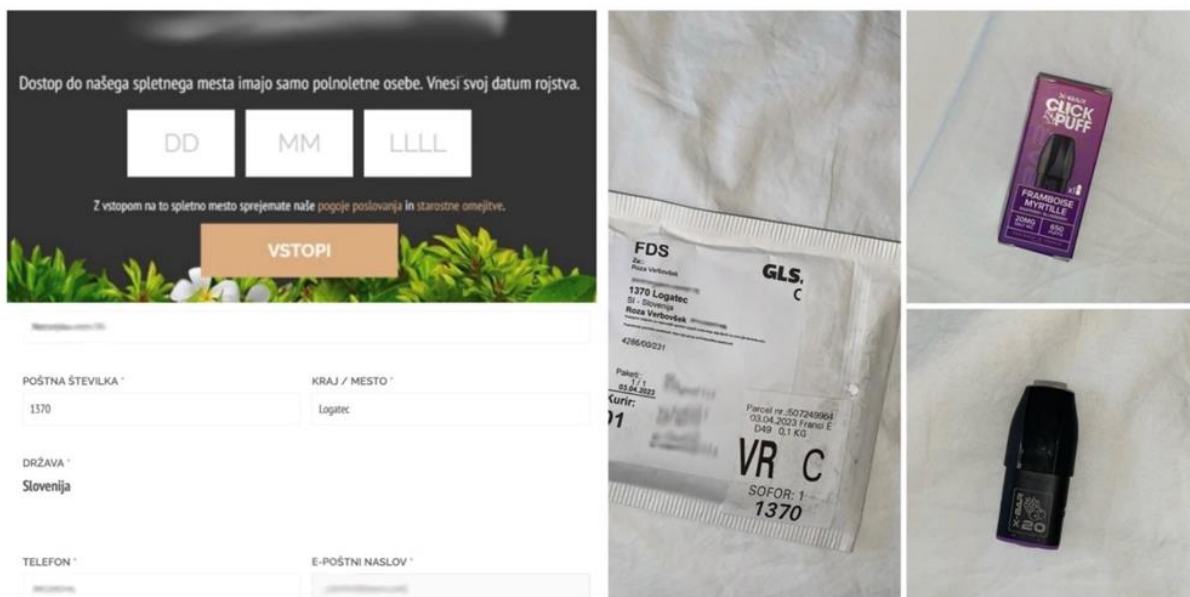
Ugotovili sva, da mladoletniki tudi v Logatcu lahko kupijo vejpo. Ta ugotovitev se povezuje tudi s podatkom iz grafa št. 12, ki nam pove, da 5 % kadilcev kupi tovrstne tobačne izdelke. Torej lahko ovrževa svojo hipotezo, ki pravi, da mladoletni ne v Logatcu ne v Rovtah ne morejo kupiti vejpa.

3.4. POSKUS KUPOVANJA PREK SPLETA

Opazili sva, da se je začela povečevati tudi prodaja novodobnih oblik cigaret prek spleta. Zanimalo naju je, v kolikšni meri so mladoletnim dostopne, in dokazali sva, kako lahko je dobiti tovrstne izdelke, če spretno uporabljaš splet.

Med raziskovanjem vrst novodobnih tobačnih izdelkov sva pridobili stik svetovalne službe podjetja, znanega proizvajalca tobačnih izdelkov na segrevanje. Nikjer na spletu ni bilo navedene cene njihovih izdelkov, zato sva se odločili, da jih pokličeva in jih povprašava o njej. V telefonskem klicu sva se predstavili, povedali sva, da sva mladoletni in da ta podatek potrebujeva za raziskovalno nalogo. Uslužbenka nama je odgovorila, da nama tega podatka ne sme posredovati, saj sva mladoletni.

Zanimalo pa naju je tudi, ali je mogoče kupiti novodobne tobačne izdelke prek spleta. Prodajo prek spleta prepoveduje 30. člen Zakona o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov, saj pravi: »Prepovedano je dajanje na trg tobaka, tobačnih izdelkov in povezanih izdelkov prek interneta, telekomunikacij ali katere koli druge razvijajoče se tehnologije ali čezmejna prodaja na daljavo.« Odločili sva se, da poskusiva sami naročiti novodobni tobačni izdelek. Ob vstopu na izbrano spletno stran, ki je ne bova imenovali, je bilo treba napisati svoj datum rojstva (kot prikazuje posnetek zaslona na sliki št. 7). Vstop na spletno stran ni bil mogoč, če vpisani datum rojstva ni dokazoval, da si polnoleten. Midve sva si datum rojstva izmislili in ga nastavili na 13. 4. 1999, da sva lahko vstopili. Izmisliti si datum rojstva mladim, željnim novodobnih tobačnih izdelkov, ne predstavlja nikakršne ovire. Nato si lahko izbereš želeni izdelek; midve sva se odločili za nastavek, ki vsebuje tekočino z nikotinom in ostalimi sestavinami. Ta nastavek je za enkratno uporabo in se ob uporabi priključi na baterijo za večkratno uporabo, ki se prodaja za približno 10 €. Za ta izdelek sva se odločili predvsem zaradi njegove ugodne cene, stane namreč 3,90 €, kar je precej cenejše od ostalih izdelkov, ki jih ponuja ta spletna trgovina. Nakup sva zaključili preprosto, kot bi spletno kupovali kos oblačila. Navesti je bilo treba ime in priimek, naslov, poštno številko s krajem, telefon in e-poštni naslov ter podatke bančne kartice. Izdelek so dostavili v dveh dneh. Najin poskus dokazuje, da lahko vsak mladoletnik s svojo bančno kartico in nekaj osnovnimi računalniškimi spretnostmi naroči novodobni tobačni izdelek brez vednosti staršev. Sicer opažava, da najini vrstniki novodobnih tobačnih izdelkov za zdaj večinoma ne kupujejo prek spleta, zato bi bilo prodajo tovrstnih izdelkov smiselno strožje omejiti, preden mladi kadilci množično najdejo to preprosto pot do e-cigaret.

Slika 8: Spletno naročanje novodobnih tobačnih izdelkov

(Vir: lastni)

4. UGOTOVITVE IN RAZPRAVA

Ugotovili sva, da se večina mladoletnih kadilcev zaveda, da kajenje negativno vpliva na njihovo zdravje, vendar jih veliko zmotno misli, da je uživanje novodobnih tobačnih izdelkov manj škodljivo kot klasične cigarete. Ugotovili sva, da kadilec lahko močno negativno vpliva na svoje prijatelje, posledično v veliki meri poskusijo tobačne izdelke tudi oni.

4.1. POTRJEANE ALI OVRŽENE HIPOTEZE

1. HIPOTEZA: Meniva, da mladoletni ne morejo kupiti vejpa na nobenem prodajnem mestu v Logatcu in v Rovtah.

S poskusom ugotovili, da je na prodajnih mestih v Logatcu možno kupiti vejp brez nikotina, če si prepričljiv, vztrajen in iznajdljiv. To je razvidno iz grafa št. 12. 5 % učencev je namreč priznalo, da svoje novodobne cigarete kupi. Hipoteza je ovržena.

2. HIPOTEZA: Predpostavljava, da največ kadijo učenci 9. razreda, saj se bolje poznajo s polnoletnimi osebami, ki jim lahko kupijo tobačne izdelke.

Že od vstopa na predmetno stopnjo se pri nekaterih vrstnikih srečujemo z uporabo novodobnih tobačnih izdelkov. V zadnjih 2 letih se je njihovo uživanje močno povečalo. Starejši kot sva, več uporabnikov opaziva. Zdaj, ko obiskujemo 9. razred, nedvomno največ. Graf št. 2 nam prikaže, da delež kadilcev narašča premo sorazmerno z višjim razredom, ki ga kadilci obiskujejo. Trditev je potrdil tudi policist Blaž Alič. Hipoteza je potrjena.

3. HIPOTEZA: Meniva, da manj kadijo na OŠ Rovte, saj je v manjši vasi, kjer je kajenja manj.

Na OŠ Rovte, kot je razvidno iz grafa št. 1, je bistveno manj kajenja kot na ostalih osnovnih šolah po Logatcu. Na primer, na OŠ 8 talcev Logatec, ki je v najbolj urbanem delu logaške občine, kadijo še enkrat več kot na OŠ Rovte. Tudi poskus je pokazal, da se v Logatcu, kjer je več prodajnih mest, da kupiti vejp, tudi če nisi polnoleten, medtem ko je v Rovtah mnogo manj prodajnih mest, kjer se da kupiti vejp. S poskusom sva dokazali, da ti ga na enem med njimi ne prodajo, če nisi polnoleten. Hipoteza je potrjena.

4. HIPOTEZA: Pričakujeva, da so anketiranci, katerih starši kadijo, bolj nagnjeni h kajenju.

Iz grafa 11.1 in grafa 11.2 lepo vidimo, da so otroci, katerih starši kadijo, veliko bolj nagnjeni k temu, da tudi sami začnejo kaditi. Iz grafa 14 lahko razberemo, da kar 15 % učencev denar za nakup tovrstnih tobačnih izdelkov dobi od staršev. 16 % pa jih je odgovorilo, da tovrstne tobačne izdelke dobijo od staršev in sorojencev. Sklepamo torej lahko, da družina zelo vpliva na to, ali bo njihov otrok kadil ali ne, zato bi bilo nujno o škodljivosti kajenja še bolj ozaveščati starše. Hipoteza je potrjena

5. HIPOTEZA: Upava si trditi, da je najbolj popularna oblika novodobnih cigaret med mladimi vejp, sledi puff; zdi se nama, da mladi najmanj posegajo po tobačnih izdelkih na segrevanje (IQOS) zaradi višje cene.

Iz grafov 4, 6 in 9 lahko razberemo, da se med mladimi daleč največ uporabljata vejp in puff. Ostale vrste elektronskih cigaret so malo manj priljubljene. Predvidevava, da sta vejp in puff mladim ljubša, ker sta jim dostopna na mnogih prodajnih mestih, če so le dovolj iznajdljivi. Sta

pa vejpi in puff dostopna tudi cenovno, njuna cena se giblje okoli 7 €. Od brezdimnih tobačnih izdelkov so mladim najbližje fuge, najmanj pa suh njuhanec. Res je, da mladi najmanj uporabljajo IQOS, ki je znamka tobaka na segrevanje, saj je cenovno težje dostopen. Hipoteza je potrjena.

6. HIPOTEZA: Ker so tovrstni tobačni izdelki na trgu malo časa, predpostavlja, da zdravnica ne bo mogla opredeliti, kateri tobačni izdelki bolj ali manj škodujejo zdravju.

Elena Kuzmina, dr. med., se ni mogla trdno opredeliti, kaj je bolj škodljivo. Med drugim zaradi množice kombinacij snovi, ki jih vsebujejo vejpi. Strokovnjaki o tem še nimajo enotnega mnenja, vendar so določene vrste vejпов nedvomno zelo škodljive, vsaj toliko kot klasične cigarete. Hipoteza je potrjena.

7. HIPOTEZA: Policija mladoletnega kadilca oz. njegove starše lahko kaznuje.

Policist Blaž Alič pravi, da to ni tako, saj v takem primeru policist lahko kadilca le povpraša, kje je tobačni izdelek kupil, in podatke o prodajnem mestu posreduje zdravstvenemu inšpektoratu, ki naprej upravlja ta primer. Policija pri omejevanju tobačnih izdelkov namreč nima veliko pooblastil. Imajo pa pooblastila, da obvestijo starše mladoletnega kadilca in skupaj poiščejo primerno rešitev. Hipoteza je ovržena.

8. HIPOTEZA: Meniva, da kadi bistveno več fantov kot deklet.

Podatki iz grafa št. 3 nam kažejo, da kadi približno enako fantov kot deklet. Torej kajenje ni vezano na spol. Med kadilci je namreč 49.5 % deklet in 50.5 % fantov. Hipoteza je ovržena.

5. ZAKLJUČEK IN PREDLAGANE REŠITVE

Ker je na področju novodobnih tobačnih izdelkov še veliko neraziskanega, meniva, da mladi mislijo, da so tovrstni tobačni izdelki varnejši od klasičnih cigaret. To pa še zdaleč ni tako. Dim elektronske cigarete ni »navadna vodna para«, kot je zmotno prepričana večina mladih, ampak vsebuje številne zdravju škodljive snovi, zato uporaba elektronskih cigaret predstavlja tveganje za zdravje tudi pasivnih kadilcev.

Tobačna industrija vedno znova najde nove načine, tudi nezakonite, za prodajo tobačnih izdelkov in ponuja nove. Novodobni tobačni izdelki so v ličnih embalažah, priročni, s privlačnimi aromami in nimajo vonja klasičnih cigaret. Tudi nepolnoletni mladi vedno znova najdejo način, da pridejo do njih. Prepoved prodaje bi spodbudila »črni trg«, zato to ni ustrezna rešitev. Meniva, da je rešitev v sistematičnem ozaveščanju mladih o škodljivosti kakršnega koli kajenja.

Z raziskovalno nalogo sva ugotovili, da poleg prijateljev tudi starši vplivajo na mlade potencialne kadilce. Zato meniva, da bi morali starše bolje seznaniti z vrstami in vplivom novodobnih tobačnih izdelkov, npr. s predavanji na tematskih roditeljskih sestankih. Ker pa na mladoletnega kadilca najbolj vpliva družba, meniva, da bi bilo koristno organizirati še več izobraževanj ali delavnic o novodobnih tobačnih izdelkih za osnovnošolce. S tovrstnimi predavanji bi lahko začeli že v 2. triadi, saj lahko iz zbranih podatkov opazimo, da 7 % od 582 učencev kadi že v 6. razredu.

Policija bi lahko imela več pooblastil za obravnavo mladoletnih kadilcev. Meniva, da ni dovolj, da le obvestijo starše, saj rezultati ankete kažejo, da ravno starši mlade kadilce pogosto denarno podprejo pri nakupu novodobnega tobačnega izdelka ali pa jim ga kar sami dajo.

V pripravi je tudi nov zakon, ki bo najverjetneje omejil uporabo arom v elektronskih cigaretah. Arome zmotno veljajo za 'neškodljive' in s svojimi okusi še bolj privabljajo, da posežemo po tovrstnih tobačnih izdelkih. Za večino arom še ni znano, kako vplivajo na zdravje, pri nekaterih aromah pa so bili že zaznani negativni stranski učinki na zdravje. Zato bodo najverjetneje prepovedali uporabo vseh arom, razen tobačnih, v elektronskih cigaretah. Cilj je zmanjšati uporabo tovrstnih tobačnih izdelkov med mladimi.

V novi zakonodaji naj bi tudi prepovedali kadilnice v vseh zaprtih javnih in delovnih prostorih. S tem zakonom želijo popolnoma zaščititi prebivalce pred izpostavljenostjo tobačnemu dimu v zaprtih javnih in delovnih prostorih, pravi ZOUTPI (Zakon o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov).

Raziskovalne naloge sva se lotili z namenom, da raziščeva več o novodobnih tobačnih izdelkih. Ugotovili sva, da natančnih raziskav na tem področju še ni, kljub temu pa lahko potrdiva, da so novodobni tobačni izdelki zdravju škodljivi.

Zdi se nama pomembno, da medicina naredi še več raziskav na tem področju, predvsem kako tovrstni izdelki vplivajo na zdravje. Želiva si, da bi na osnovi ugotovitev raziskav, ki trenutno potekajo v zvezi z vplivom novodobnih tobačnih izdelkov na zdravje, šola, policija in ostale organizacije za promocijo zdravega načina življenja naredili še več v smeri ozaveščanja vseh ljudi o škodljivosti tovrstnih tobačnih izdelkov.

Eno od priložnosti za ozaveščanje o škodljivosti novodobnih oblik kajenja vidiva v programu BrLOG, občinskem preventivnem programu za mlade, ki deluje v sklopu Centra za socialno delo Ljubljana, enota Logatec. Gre za varen prostor, ki mladim omogoča psihosocialno podporo in pomoč ter neformalno druženje z vrstniki in mladinskimi delavci s pomočjo družabnih iger in drugih pripomočkov. Znotraj tega izvajajo pogovorne ure in delavnice z mladimi, ki so namenjene učenju učinkovite komunikacije in sodelovanja ter učenju sposobnosti obvladovanja čustev ter oblikovanju pozitivne samopodobe in občutka lastne vrednosti.

Zavedava se, da ne bo lahko zmanjšati števila mladoletnih kadilcev. Upava, da prizadevanje v tej smeri postane širša družbena dejavnost, kjer bomo sodelovali vsi; medicina, socialne ustanove, šola, starši in mi, vrstniki nekadilci.

6. SEZNAM VIROV:

6.1. SEZNAM SPLETNIH VIROV

Elektronske cigarete. (pridobljeno 5. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu:

<https://najzdravnik.si/sl/elektronske-cigarete/>

Evropski kodeks proti raku. (pridobljeno 17. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu:

<https://cancer-code-europe.iarc.fr/index.php/sl/12-nasvetov/tobak/686-tobak-preglednica/4005-preglednica-1-vrste-tobaka>

How Do E-Cigarettes Affect Your Body? (pridobljeno 15. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu: <https://www.webmd.com/connect-to-care/vaping/vaping-ecigarette-health-risks-lung-heart>

How IQOS works. (pridobljeno 15. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu: [How IQOS works? How to use IQOS? IQOS what is it? - All you need to know about IQOS: Heated tobacco](#)

Is Vaping Marijuana Safe? (pridobljeno 14. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu:

<https://www.verywellhealth.com/are-vaporizers-the-safest-way-to-smoke-weed-1124089>

Obdavčitev tobačnih izdelkov in zmanjševanje rabe tobaka. NIJZ. (pridobljeno 17. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu:

https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/elekt.cigarete_in_novi_tob.izdelki_kop_rivnikar.pdf

O elektronski cigareti. (pridobljeno 5. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu: <https://zv-slo.si/o-elektronski-cigareti/>

Passive vaping: an impending threat to bystanders. (pridobljeno 15. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu: <https://theconversation.com/passive-vaping-an-impending-threat-to-bystanders-157072>

Slovenska zveza za javno zdravje, okolje in tobačno kontrolo, TOBAČNI IZDELKI NA SEGREVANJE. (pridobljeno 15. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu:

<https://zadihaj.net/tobacni-izdelki-na-segrevanje-iqos/>

Uporaba tobačnih izdelkov, v katerih se tobak segreva, predstavlja tveganje za zdravje.

(pridobljeno 15. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu: <https://www.nijz.si/sl/uporaba-tobacnih-izdelkov-v-katerih-se-tobak-segreva-predstavlja-tveganje-za-zdravje>

Vaping – what you need to know. (pridobljeno 14. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu:

<https://www.lung.ca/lung-health/vaping-what-you-need-know>

Vaping: What You Need to Know. (pridobljeno 15. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu:

<https://kidshealth.org/en/teens/e-cigarettes.html>

Vrste cigaret. (pridobljeno 5. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu:

<https://zadihaj.net/vrste-cigaret/>

Wikipedija. Snus. (pridobljeno 17. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu:

<https://sl.wikipedia.org/wiki/Snus>

What Vaping Does to the Body. (pridobljeno 13. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu:

<https://www.youtube.com/watch?v=laVaoja2Uk4&t=125s>

What Does Vaping Do to Your Lungs? (pridobljeno 14. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu:

<https://www.hopkinsmedicine.org/health/wellness-and-prevention/what-does-vaping-do-to-your-lungs>

Zakon o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov (ZOUTPI).

(pridobljeno 17. 12. 2022) Dostopno na spletnem mestu:

<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6717>

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov. (pridobljeno 4. 4. 2023) Dostopno na spletnem mestu:

<https://e-uprava.gov.si/si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=15189>

6.2. SEZNAM KNJIŽNIH VIROV

Časopis DNEVNIK, Vejpanje otrok ni popolnoma neškodljivo, 16. 1. 2023.

Marina Svečko: Spoznavam svoje telo, učbenik za biologijo v 8. razredu osnovne šole, DZS 2013.

6.3. SEZNAM TELEVIZIJSKIH VIROV

24UR INŠPEKTOR, Mladostniki in vejpanje, 21. 1. 2023.

TEDNIK, Mladi in škodljive snovi, 13. 3. 2023.

6.4. SEZNAM RADIJSKIH VIROV

Radio Prvi, E-cigareta – revolucija pri opuščanju kajenja ali strup, 14. 12. 2018.

6.5. SEZNAM SLIKOVNIH VIROV

Slika na naslovnici: Vejpanje mladostnikov

<https://i.pinimg.com/564x/8d/21/8d/8d218d5c4aae6d938e046b3b107fb717.jpg>, 4. 4. 2023

Slika 1: Elektronske cigarete <https://zv-slo.si/o-elektronski-cigareti/>, 5. 12. 2022

Slika 2: Zgradba elektronske cigarete [POLYFLAME Cigareta električna 40678586 – PENNYshop.ba](https://www.pennyshop.ba/), 4. 4. 2023

Slika 3: Deli tobačnega izdelka na segrevanje [File:IQOS 01.jpg – Wikipedia](https://www.wikipedia.org/wiki/File:IQOS_01.jpg) (slika je bila dodelana), 12. 12. 2022

Slika 4: Fuge v embalaži

https://www.mladina.si/media/www/slike.old/clanki/200320/snus1_display.jpg, 14. 1. 2022

Slika 5: Dihalna pot (slika last avtoric in njune mentorice)

Slika 6: Spletna preprodaja vejпов, puffov in fug, vir: TikTok in Instagram, 13. 3. 2023

Slika 7: Oglaševanje in privlačnejše embalaže vejпов, »zdrav« vejп, vir: TikTok in Instagram, 13. 3. 2023

Slika 8: Spletno naročanje novodobnih tobačnih izdelkov (slika last avtoric in njune mentorice)

7. PRILOGE

7.1. Anketa

Živijo, sva Vita in Roza, učenki 9. razreda OŠ 8 talcev, in delava raziskovalno nalogo v zvezi z novodobnimi oblikami kajenja, ki so se v zadnjih letih povečale med mladimi.

Pripravili sva kratko, **anonimno** anketo, ki obsega 21 vprašanj. Z iskrenimi odgovori nanje nama boš zelo pomagal/-a, za kar se ti zahvaljujemo.

VPLIV NOVODOBNIH OBLIK KAJENJA NA MLADE V LOGATCU

Slovarček:

novodobne oblike kajenja = elektronske cigarete (npr. vejp in puff), tobačni izdelki na segrevanje (npr. IQOS), brezdimni tobačni izdelki (npr. fuge, tobak za žvečenje, njuhanec)

V anketi naju zanimajo **le novodobne oblike cigaret**, vprašanja se **ne nanašajo** na klasične cigarete.

1. Katero osnovno šolo obiskuješ? Obkroži.

OŠ TABOR

OŠ 8 TALCEV

OŠ ROVTE

2. Kateri razred obiskuješ? Obkroži.

6. r

7. r

8. r

9. r

3. Katerega spola si?

a) ženskega

b) moškega

4. Si že slišal/-a za katere od spodaj naštetih vrst cigaret oz. brezdimnih tobačnih izdelkov?

Označi s kljukico (✓) tiste, za katere si že slišal/-a.

elektronske cigarete		tobačni izdelki na segrevanje (IQOS)	
vejp		puff	
fuge oz. snus oz. nikotinske vrečke		tobak za žvečenje (npr. ohlapen list, tobačni koščki, čepi)	
suh njuhanec		nisem slišal za nobeno vrsto navedenih stvari	

5. Ali si že kdaj bil/-a v bližini nekoga, mlajšega od 18 let, ki uporablja kakšnega od navedenih izdelkov?

Če si, označi s kljukico (✓), katerega oz. katere.

elektronske cigarete		tobačni izdelki na segrevanje (IQOS)	
vejp		puff	
fuge oz. snus oz. nikotinske vrečke		tobak za žvečenje (npr. ohlapen list, tobačni koščki, čepi)	
suh njuhanec		še nikoli nisem bil v bližini take osebe	

6. Ali si že kdaj imel/-a v rokah vsaj enega izmed zgoraj naštetih izdelkov?

DA

NE

7. Če si tak izdelek že držal/-a v rokah, naju zanima, kje oz. od koga si ga dobil/-a? Obkroži.

a) družina (starši, brat, sestra)

b) sošolci

c) našel sem

č) sorodniki (npr. sestrična)

d) prijatelji

e) nisem držal novodobnih cigaret

f) kupil sem (dopiši, kje) _____

8. Ali si že kdaj poskusil/-a kaj iz spodnje tabele? Obkroži DA ali NE in označi s kljukico (✓) izdelke, ki si jih poskusil.

DA

NE

elektronske cigarete		tobačni izdelki na segrevanje (IQOS)	
vejp		puff	
fuge oz. snus oz. nikotinske vrečke		tobak za žvečenje (npr. ohlapen list, tobačni koščki, čepi)	
suh njuhanec		še nikoli nisem bil v bližini take osebe	

9. Označi s kljukico (✓), kolikokrat si že kadil/-a oz. užival/-a tobačne izdelke. Vprašanje se ne nanaša na klasične cigarete.

1-krat		večkrat na mesec	
do 3-krat		(skoraj) vsak dan	
5–10-krat		nisem kadil	

10. Ali tvoji starši kadijo (kakršne koli cigarete) oz. uživajo tobačne izdelke? Obkroži.

DA

NE

Če si že poskusil ali redno uporabljaš novodobne tobačne izdelke, nadaljuj z odgovarjanjem na vprašanja; če ne kadiš, tukaj končaj z reševanjem ankete.

11. Kje oz. od koga si dobil/-a novodobne tobačne izdelke? Obkroži. Vprašanje se **ne nanaša** na klasične cigarete.

a) družina (starši, brat, sestra)

b) sošolci

c) našel sem

č) sorodniki (npr. sestrična)

d) prijatelji

e) kupil sem (dopiši, kje) _____

12. Zanima naju, zakaj kadiš/uporabljaš novodobne tobačne izdelke . Prosiva, bodi iskren/-a in razlog oz. razloge zapiši v spodnji okvirček.

--

13. Kaj od navedenega največ kadiš/uporabljaš? Označi s kljukico (✓) en odgovor.

elektronske cigarete		tobačni izdelki na segrevanje (IQOS)	
vejp		puff	
fuge oz. snus oz. nikotinske vrečke		tobak za žvečenje (npr. ohlapen list, tobačni koščki, čepi)	
suh njuhanec		drugo: _____	

14. Kje dobiš denar za kupovanje novodobnih cigaret in tobačnih izdelkov? Obkroži.

a) dajo mi ga starši

b) imam prihranke od rojstnih dni in podobno

c) od prijateljev dobim novodobne cigarete zastonj

č) ostalo (dopiši, kje dobiš

denar): _____

15. Ali pred starši skrivaš, da kadiš oz. uživaš novodobne tobačne izdelke? Odgovori z DA ali NE. Če je tvoj odgovor DA, dopiši, kako kajenje skriješ pred starši.

16. Kako se počutiš, ko kadiš oz. uporabljaš novodobne tobačne izdelke?

17. Kdaj kadiš oz. uporabljaš novodobne tobačne izdelke? Lahko obkrožiš več odgovorov.

- a) a prijatelji v družbi
- b) ko sem sam
- c) ko sem v šoli
- č) drugo:

18. Kako tvoje kajenje oz. uporaba novodobnih tobačnih izdelkov vpliva na tvoje prijatelje? Lahko obkrožiš več odgovorov.

- a) Kadili oz. uporabljali so jih že prej in me podpirajo.
- b) Ne kadijo oz. uporabljajo jih, vendar jih ne moti, da jaz to počnem.
- c) Zaradi mojega kajenja oz. uporabe jih zdaj kadijo oz. uporabljajo tudi oni.
- č) Kajenja oz. uporabe tovrstnih izdelkov ne podpirajo in se z njim ne strinjajo.
- d) Včasih tudi oni poskusijo novodobni tobačni izdelek.
- e) Izgubil sem prijatelje, ki ne kadijo oz. ne uporabljajo novodobnih tobačnih izdelkov.
- f) Pridobil sem nove prijatelje, ki kadijo oz. uporabljajo novodobne tobačne izdelke.
- g) Drugo:

19. Kako po tvojem mnenju novodobne oblike kajenja vplivajo na tvoje zdravje?

- a) Pozitivno.
 - b) Negativno.
 - c) Negativno, vendar je uporaba novodobnih oblik cigaret bolj zdrava od kajenja klasičnih cigaret.
 - č) Ne vem.
 - d) Drugo:
-

20. Si že razmišljal/-a, da bi prenehal/-a s kajenjem oz. uporabo novodobnih tobačnih izdelkov?

- a) Da, sem že poiskal pomoč.
- b) Da, vendar še nisem poiskal pomoči.
- c) Da, sem že poskusil, vendar mi ne uspe.
- č) Ne, nimam namena prenehati.

21. Kako je kajenje oz. uporaba novodobnih tobačnih izdelkov vplivala na tvojo samopodobo?

- a) Dobro, počutim se bolj samozavestno.
- b) Ne vpliva na mojo samozavest.
- c) Samopodoba se mi je poslabšala.

Najlepša hvala za tvoj čas in sodelovanje.